

اسانہ اسلامپوهنه

(د ژنيو لپاره)

ليکوال:

شيخ محسن قرآيتي

ژباړه:

ډاکټر ذبيح الله اقبال

Ketabton.com

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

بسم الله الرحمن الرحيم
د لوراند او لورين الله په نامه

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ډالۍ:

د خپل نيکه

مرحوم الحاج استاد عظيم خان

سپېڅلې اروا ته

چې پر ۱۳۹۲ل په وحې ټاټوبي کې له عمرې ادا کولو
روسته په حق ورسېد او په مکه معظمه کې خاورو
وسپارل شو

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اسانہ اسلام پوهنه

(د ژنيو لپاره)

ليکوال:

شيخ محسن قرآيتي

ژباړه:

ډاکټر ذبيح الله اقبال

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

د کتاب ځانگړنې:

د کتاب نامه: اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ليکوال: شيخ محسن قرآيتي (د تفسير نور مفسر)

ژباړن: ډاکټر ذبيح الله اقبال

وېبپاڼه: www.andyal.com

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

لړليک

- ۹ لومړۍ زده کړه: د دين څه دی؟
- ۱۰ د حق دين نښې:
- ۱۵ دويمه زده کړه: له نعمتونو يې پنځگر پېژندل
- ۱۸ درېيمه زده کړه: د الله ځواک او حکمت
- ۲۱ څلورمه زده کړه: له الله سره اړيکه
- ۲۵ پينځمه زده کړه: لمونځ، د الله مننه ده
- ۲۸ شپږمه زده کړه: لمونځ
- ۳۱ اوومه زده کړه: الهي عدل (نياو)
- ۳۵ اتمه زده کړه: ټولنيز نياو
- ۳۸ نهمه زده کړه: د بشر لارښودان
- ۴۵ لسمه زده کړه: د رسول الله (ص) اخلاق
- ۴۷ يوولسمه زده کړه: له رسول الله (ص) او کورنۍ يې سره مينه
- ۵۱ علي (ک)
- ۵۳ بي بي فاطمه زهرا
- ۵۵ ديارلسمه زده کړه: امام حسن او امام حسين (حسنيين)
- ۵۹ څوارلسمه زده کړه: خپره شوې لورنه (امام مهدي)
- ۵۹ د رسول الله په بعثت کې د الله لورنه

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

- ٦٢..... پينځلسمه زده كړه: اخروي نړۍ.
- ٦٦..... شپاړسمه زده كړه: ثواب او عذاب.....
- ٦٩..... اوولسمه زده كړه: د پنځگرو ويناوې (حمد سورت)
- ٧٩..... د گټنې او تاوان توپير
- ٨٣..... نولسمه زده كړه: د پنځگرو وينا (درې نعمتونه)
- ٨٦..... يوويشتمه زده كړه: د پنځگرو وينا (له سختيو به نه ډارېږو)
- ٨٨..... يوويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (دروغ).....
- ٩٠..... د دروغو ډولونه:.....
- ٩٢..... دوه ويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (ژبه).....
- ٩٢..... د نېكيو سرچينې.....
- ٩٣..... د ژبې ځنې بڼه آثار:.....
- ٩٣..... د گناهونو سرچينه:.....
- ٩٥..... درويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (سلام اچول).....
- ١٠٠..... څلرويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (حجاب).....
- ١٠٥..... پينځه ويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (خو روغتيايي سپارښتنې).....
- ١٠٨..... شپږويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (روغتيايي احكام).....
- ١١٣..... اووه ويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (ادب).....
- ١١٦..... د بوداگانو په نسبت ادب.....

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

د مورويلا رپه نسبت ادب ۱۱۶

د نامسلمانانو په نسبت ادب ۱۱۷

اته ويشتمه زده كړه: د فراغت وختونه ۱۱۸

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

د ژباړن خبرې

مخې ته پروت کتاب مو د اسلامي نړۍ د مشهور تفسیر؛ تفسیر نور د مفسر؛ شیخ محسن قرآیتي د کتابونو له لړۍ څخې یو کتاب دی، چې په فارسي ژبه، د ژنيو لپاره په خورا خوږو او اسانو ادبیاتو لیکل شوی دی. چې دا کتاب مې ولوست؛ نو د هغې تشې له مخې، چې مورېبې په پښتو ژبه کې لرو، اړتیا مې وننگېرله، چې باید پښتو ته هم راواړل شي؛ ځکه هغوی چې د ښوونې او روزنې په چارو کې بوخت دي، ورجوته ده، چې د هر ټولگي د مضمون منځپانگه د د زده کړیالانو د وړتیا او عمر په پامنيوي اوډونېږي.

دا چې الحمد لله ټولنه مویوه اسلامي ټولنه ده؛ نو مور باید د خپلې ټولنې د هر عمر انسانانو لپاره یې د دوی د عمر له ادبیاتو سره سم، د اسلامپوهنې مطالب راوړاندې کړو؛ نو د همدې موخې لپاره مو د ((ژنيو)) لپاره دا کتاب پښتو ته راواړه، چې پښتنو ژنيو لپاره گټور شي.

دا کتاب په PDF بڼه په خواله رسنيو کې خپرېږي او هر مسلمان ته پکار ده، چې تر خپلې وسې یې خپور کړي او که څوک یې چاپول هم غواړي؛ نو له انډیال و بېپانې یې را کوز او چاپولای شي.

په درنښت

رور مو؛

ډاکټر ذبیح الله اقبال

د ۱۳۹۸ لمریز کال / د تلې میاشت

کابل / احمد شاه بابا مینه

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

لومړۍ زده کړه: دين څه دی؟

دين د اند، گروهې، لارې او کړلار په مانا دی؛ که لار په حقه وي، که په باطله. قرآن کریم بوتمنانځو ته وايي: (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ = ستاسې لپاره خپل دين او زما لپاره خپل دين.)

نو د هر چا لار، کړلار، دود او دستوريې دين دی؛ خو مهمه داده چې په حق لار او حق دين پسې ولاړ شو.

د حق دين نښې:

1 - حق دين، هغه دين دی، چې له عقل سره سمون و خوري.

بوتمنانځو له ډبرو او لرگيو بوتان تورل او نمانځل يې. قرآن ورته وايي: دا چار مو له عقل سره سمون نه خوري.

((قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ^۲ ايا هغه څه نمانځئ، چې پخپله مو تورلي دي؟!))

شونې ده په دې کړه او ناسمه لار مو پلار نیکونه هم تللي وي؛ خو نيايد پرې ولاړ شو؛ لکه څنگه چې بوتمنانځو خپلو چارو ته د مخونې

۱. کافرون/ ۲ آيت

۲. صفات/ ۹۵

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په پار ويل: ((إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ ۗ)) په حقيقت کې خپل پلرونه مو پريوه دين موندلي او بېشکه موږ يې (لارويان يو))

2 - حق دين هغه دی، چې د پنځگر پالونکي له لوري وي؛ نه د نورو له لوري.

دې بېلگې ته پام وکړئ:

هر مشين او کومه مهمه وزله چې جوړه شي او بازار ته راشي؛ نو معمولا لارښود کتاب ورسره وي، چې له هغه دستگاه د گټنې لار يې ښوولې وي.

انسان هم چې الله تعالیٰ پنځولی، لارښود کتاب لري، چې الله تعالیٰ د آسماني کتاب په بڼه را استولی دی. د محصولاتو لارښود کتاب هغه ليکي، چې دا محصول/بېبره يې طراحي او جوړ کړی وي؛ نو موږ ژوند ته هم بايد هغه الله کړلار را کړي، چې موږ يې پنځولي يو، له اړتياوو مو خبر دی او د ستونزو هواري وس مو لري.

3 - حق دين هغه دی چې د انسان ټولو اړتياوو ته کړلار ولري؛ بدن او روح ته، دنيا و آخرت ته، وگړي او ټولنې ته.

4 - حق دين هغه دی، چې عمل کول پرې د ودې او غوراوي لامل گرځي او وخت تېرېدنه يې ناچلنه کړي او احکام يې تل تازه او په زړه پورې وي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

دیني احکام؛ لکه د ایګي یو الله لمانځنه، له پاکو او سپېڅلیو خلکو لاروي، د خلکو حق په پام کې نیول، گټور خواږه، زده کړه او کار، د نورو درناوی او له بېوزلیو سره مرسته کول. چې یو له دې احکامو څخې هم د کوم ځانګړي وخت او ځای لپاره ځانګړي نه دي؛ بلکې تل په هر ځای او وخت کې ژوندي دي.

د تل ژوندی امام حسین (رض) وینا، چې ویې ویل: ((هیها من الذلّة)) هېڅکله به ذلت ته غاړه کېنېدم؛ که څه پخپله او څوځات مې شهیدان شي. دا شعار په ټولو ځایونو او وختونو کې د ټولو انسانانو لپاره بنګلا لري او له چلنه نه غورځېږي.

هو! له الله تعالیه مننه، چې په لمانځه کې ده،

د لوږې شکل او د لوږو یاد، چې په روژه کې دی،

له مال، ځان او دینه دفاع، چې په جهاد کې ده،

د بېوزلیو لاسنیوی، چې په خمس او زکات کې دی،

نېکیو ته د خلکو رابلل، له چټلیو او ناوړه کړنو د نورو خلاصون ته هڅې، چې په ((امر بالمعروف او نهی عن المنکر)) کې دي،

د پاکۍ سپارښتنه، چې په اودس، غسل کولو، د نوکانو په اخستو او سر او څېرې په پاکوالي کې ده،

ادب رعایتول، سلام اچول او بې بلنې یو ځای ته نه ورتګ، د موروپلار، خپلوانو او ښووندانو درناوی او پر ژمنه وفا، چې دیني کړلارې دي،

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

او په زرونو نورې ديني کړنلارې، هېڅکله نه ناچله کېږي او د لمر په څېر د دين په آسمان کې ځلېږي او ټولو ته مانيزه انرژي وربښي.

هغوی چې ديني کړلارې نه کاروي او له کوتلي دينه نه برخمنېږي؛ نو دوه لارې يې په مخ کې دي:

1- يا دې په خپل اند او سليقه عمل وکړي، چې نن يا سبا به پښېمانه شي.

2- يا پر بشري قوانينو اډانه وکړي، چې د محدودو انسانانو له انده او يا د هغو کسانو له فکره راولاړ شوي، چې د خپلو ځاني غوښتونو او ظالمانو په لومو کې ښکېل دي.

نن د بشر حقوقو لپاره تر ټولو مهم ځای، ملګري ملتونه دي؛ خو ځينو هېوادونو؛ لکه آمريکا پکې د وټو حق لري؛ يعنې که د نړۍ د ټولو هېوادونو استازي يو هوډ ونيسي، امريکايان يې، په يوازې ځان ردولای شي. دا زموږ په پېر کې د بشري حقوقو څېره ده.

خو په قرآن کې لولو: ((قانون، د الله تعالی حق دی او ان پېغمبر حق نه لري، له ځانه يو ټکی پکې ورزيات کړي او که داسې وکړي؛ نو الله تعالی به يې د ژوند رګ پرې کړي.))^(۱)

هو! لکه څنگه چې يورنځور د خپلې روغتيا لپاره د طبيب لارښوونو ته غاړه ږدي او لکه څنگه چې موږ خپل موټر د جوړولو لپاره مستري

۱. حاقه: ۴۴-۴۶ آيتونه.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ته وروړو؛ نو نېکمرغۍ ته در سپېدو لپاره بايد الهي احکامو ته غاړه کېږدو.

هغه الله تعالی چې تر طبیب او مستري په زرونو گرايه پوه او پر انسان لوراند او لورين دی؛ يوازې هغه خبر دی، چې انسان څرنگه يو موجود دی او کوم چار يې چې په گټه دی، هغه يې فرض يا مستحب کړی دی او څه يې چې په گټه نه دي، هغه يې حرام يا مکروه کړي دي.

پر دې سربېره چې الله لارښود کتاب را استولی، د بشر لاس يې د پېغمبرانو، سپين لمنو او عادلو امامانو په لاس کې ورکړی دی.

قرآن کریم هغه دين يو بشپړ دين گڼي، چې پر ښو احکامو درلودو سربېره، د ټولني مشري هغه ته ورو سپاري، چې بشپړ کمالات ولري. د مايده سورت په درېيم آيت کې لولو ((الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ = نن مې ستاسې دين در بشپړ کړ)) نن مې دين در بشپړ کړ؛ او دا هماغه ورځ وه، چې رسول الله (ص) له خپل روستي حج نه په راستنېدو کې په ((خم غدیر)) نومې ځای کې ودرېد او د خپل پالونکي په حکم يې د حضرت علي کرم الله وجهه لاس راپورته کړ او خلکو ته يې وويل: ((من کنت مولاه فهذا علي مولاه)) د چا چې زه مولا يم، علي يې هم مولا دی.

۱. اصول کافي، لومړی ټوک، ۴۲۰ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

دويمه زده کړه: له نعمتونو يې پنځگر پېژندنه

ځان ته گورم او وينم، چې پخپله مې ځان نه دی جوړ کړی؛ نو يو پنځگر لرم.

زما پنځگر بايد يو پوه و سمن وي، له ما سره مينه ولري، زما له ټولو اړتياوو خبر وي او په پوره کولو يې و سمن وي.

هغه زما لوراند پنځگر څښتن دی.

هر نوزېږی، چې دې نړۍ ته راځي، لومړی څيز، چې اړتيا ورته لري، خواړه دي؛ خو هېڅوک هم نه پېژني او د يوه کار د کولو وس هم نه لري!

که ټول متخصصان سره راټول شي او وغواړي د دې نوزېږي د خوړو لپاره يوه لار وټاکي؛ نو څه به کوي؟ خواړه به يې څه وي؟ کوم توکي بايد ولري او د تودوخې په کومه درجه کې دې وساتل شي؟ څوک يې چمتو کړي او څنگه دې نوزېږي ته ورکړل شي؟

د نوزېږي يوازې يو کار زده او هغه هم تې رول، نه څه ژوولی شي او نه پوکۍ ورکولای شي.

تر مور به څوک مهربانه او د مور تر شيدو به کوم خواړه غوره وي؟ نوځکه د نوزېږي خواړه د مور تر سترگو او څارنې لاندې دي، چې مور وکولای شي د خپل نوزېږي ساتنه وکړای شي او خواړه يې له

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

مينې او محبت سره مل وي. خواړه هم تل چمتو وي او سپړلو او
گرمولو ته اړتيا هم نه لري.

که دا دومره نعمتونه نه ول؛ نو څه به کېدل؟

که مور شيدې نه درلودای؛ که ماشوم د روولو پر ځای پوکى ورکول؛
که يې نشول کولای، په ژړا خپله لوربه خرگنده کړي؟ که د نوزېږي
ټولې اړتياوې د مور په شيدو کې نه وې او که د مور مينه لږه وای او
د يوه داسې دروند مسووليت منلو ته چمتو نه وه؛ نو بيا؟

کومه پوهه او ځواک دى، چې وکولای شي، په دې اړتياوو يې سر
خلاص شي او په دقيقه توگه ټولې پوره کړي؟

څښتنه! زه خو په خپلو اړتياوو نه پوهېدم او نه مې مور وپلار خبر
ول، چې کوم خواړه راته په کار او گټور دي.

تر زېږېدو له مخه دې د مور تې راته له شيدو او د مور زړه راته له مينې
او د مور ژوند دې زما په پلار تامين کړ.

غوره خواړه دې راکړل، چې په خورا ساده لار خپلې اړتياوې پوره
کړم.

څښتنه! ددې پېرزوينو دې منندوى يم.

مل مې شه، چې له دې ټولو نعمتونو دې په ښه توگه گټنه وکړم، هېر
دې نه کړم، له مور وپلار سره مې ښکېي وکړم او لکه څنگه چې ته راته
ښه څښتن يې، زه دې هم ښه بنده ووسم.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

نوزېږي ته د مور د شيدو د ارزښت په باب قرآن کریم وايي :
(وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنَ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِ
الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ^۱) او ميندې
خپلو اولادونو ته پوره دوه کاله تې ورکوي. (دا حکم) هغه چا ته دی،
چې غواړي د تې روډنې موده پوره کړي. ((

پېغمبر اکرم (ص) وايي: ((کوشني ته غوره خواړه د مور شيدې
دي))^۲

دیني عالمان هم وايي: که د مور روژه کېدل، ماشوم ته يې شيدو
ورکولو ته تاوان رسوي؛ نو روژه پر مور فرض نه ده؛ ځکه د کوشني
تغذیه کول د رمضان مياشت تر فرض روژې مهمه ده.

۱. بقره/ ۲۳۳

۲. عيون اخبار الرضا، دويم ټوک، ۳۴ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

درېيمه زده کړه: د الله ځواک او حکمت

ټول مخلوقات، د الله د ځواک نښې دي. غر، بېديا، سمندر، ځمکه، لمر، سپوږمۍ او په آسمان کې ستوري؛ خو په مخلوقاتو کې ځنې يې ځانگړې ځانگړنې لري؛ د بېلگې په توگه: الله تعالی چې انسان وپنځاوه، سترگې يې له څلېښينو او بو ورجوړې کړې، غوږونه يې له کورپاندو کيو او ژبه يې له غوښې. کوم ځواک کولای شي له څلېښينو او بو ليدځواک، هډوکي ته اورېدځواک او غوښې ته ويناځواک ورکړي؟

د بشر جوړ کړي ډېری څيزونه، څه موده روسته له کاره غورځېږي؛ خو د انسان د بدن غړي تر ډېرې مودې کار کوي.

د تاريخ په اوږدو کې ميلياردونه بشر پنځېدلي؛ خو په دې دومره انسانانو کې له پيله تر اوسه، ان د دوو انسانانو د گوتو د سرنو کړنې هم سره يو شان نه دي، حال دا چې ډېر تکړه هنرمندان له څو هنري آثارو ډېر آثار نه لري!

انسان له خاورې يوازې خټه، خښته، کاشي، سرامیک او څه نور محدود توکي جوړولای شي، نور څه ترې نشي جوړولای؛ خو الله په يوه بڼې کې، له همدې خاورې، هم خوږه مېوه؛ لکه کجوره او توت او هم تروه مېوه؛ لکه ليمو او هم خوږه تروه مېوه؛ لکه انار او مالټه پنځوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په قرآن کریم کې لولو:

((او په ځمکه کې څنگ په څنگ پرتې توتې دي او (همداراز) د انگورو بڼونه، کبستونه او د کجورو گډ بنسټې او بېل بنسټې ونې دي، چې په يوه ډول او بو خړو بېرې! او حال دا چې ځينو ته مو پر ځينو نورو د خوراک له پلوه غوراوی ورکړی، بېشکه په دې (چارو) کې هغو خلکو ته (څرگند) دلایل دي، چې عقل کاروي.))^(۱)

هو! ځينې خلک مېوه يوازې نس ډکولو ته غواړي؛ خو هوښياران ددې ټولو ښکلاوو او هېښتياوو په ليدو سره د خپل ايمان اروا تازه کوي او د الله د ځواک نښې پکې ويني؛ ځکه له يوه ډول او بو او خاورو يوازې د يوه ډول خوند تمه کولای شو؛ خو د الله ځواک داسې دی، چې ډول ډول خوندونه، رنگونه او بڼې ترې پنځوي.

الله حکيم دی؛ يعنې ټولې چارې يې پر ځای، سمې او موخه لري او يو بې موخې چارهم نه کوي، ان هغه چارې چې زموږ له انده ترخې او کروونکې دي، هر ورو د دليل ورته شته دی. د بېلگې په توگه: که انسان درد او رنځ نه احساساوه؛ نو يوځلي به يې بدن له کاره غورځېده؛ خو درد په بدن کې د خطر او رنځ اخطار او نښه ده.

۱. وَفِي الْأَرْضِ قِطْعٌ مُّتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَاتٌ مِّنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ صُنَّانٌ وَعَبِيرٌ صُنَّانٌ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِصِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (رعد/ ۴)

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

دردونه او رنځونه انسانان درملو جوړولو او علمي پرمختگونو ته هڅوي او د درد او رنځ تر سيوري لاندې انسان د خپلې روغتيا په قدر پوهېږي.

دردونه پر دردېدونکي انسان د خپلوانو احساسات او عواطف رانرموي، رنځونه د انسان د تکبر او غرور کچه راټيټوي او له الله سره د انسان اړيکه پياوړې کوي او روغ وگړي فکر او اند ته اړباسي، چې د خپلې روغتيا په گټه او قدر پوه شي.

يو ځل بيا دې کرښو ته پام وکړئ!

د الله ټولې چارې په خپل ځای کې عالمانه دي، روغتيا او رنځ يې زموږ د ودې لپاره ايښي دي.

که روغتيا ((توليد)) ډېروي، رنځوري ((ترحم)) ډېروي.

که روغتيا د ودې لامل ده، رنځوري الله ته د ورنږدېدو لامل ده.

هو! الله څو اکمن ذات دی؛ خو د ځواک مانا دا نه ده، چې هر هغه څه وکړي، چې زموږ خوښه وي او يا يې ترې غواړو؛ بلکې الله خپل ځواک په هغه ځای کې کاروي، چې عالمانه او حکيمانه وي.

تاسې دا ځواک لرئ، چې خپل کميس څېرې کړئ؛ خو دا کار نه کوي. الله يې ځواک لري، چې يو کس بې زده کړې، عالم کړي او د يوه بزگر له زحمت پرته، محصولات رامنځ ته کړي او بې درمل او ډاکټره، رنځور ته شفا ورکړي؛ خو دا کار نه کوي؛ ځکه چې حکيمانه چاره نه دی؛ ځکه دا چار د اندونو، هڅو او اړيکو د څوړ لاملېږي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

څلورمه زده کړه: له الله سره اړيکه

تر الله پېژندو روسته مو لومړۍ دنده، له الله سره اړيکه ده او دا چې د هغو نعمتونو په پار ورسره مينه ولرو، چې راکړي يې دي.

که څوک د عکاسۍ يوه کمره راډالۍ کړي؛ نو د ژوند تر پايه ورسره مينه کوو او نه يې هېروو. الله راته د عکاسۍ دوه پرمختللي کمرې راکړي دي. دوه بنکلي سترگې، چې ټول عمر پرې لري، نږدې او له هر اړخه عکاسي کوو. يوه سپکه، کوچنۍ، ظريفه، بنکلي او په مناسب او کلک ځای کې ايښوول شوې کمره. الله دا دوه کمرې په دوو چوغړندو کې ايښي، چې په مناسبه توگه وساتل شي او بانه او وريزې يې پرې جوړې کړي، چې د بهرنيو توکيو او اضافي رڼا د ورننووتو مخه ونيسي.

دې کمره له هومره کوشنيتوب سره، موږ له نړۍ سره په اړيکه کې کړي يو او موږ کولای شو د نړۍ هېښتيا او بنکلاوې پرې ووينو.

دا کمرې زموږ او پوهانو ترمنځ، د هغوی د کتابونو د لوستو له لارې اړيکه جوړوي، له خطرو مو ساتي، د مطالعې له لارې مو پوهه ډېروي او په سترگو هر څه پېژندلی شو. هره ورځ په زرونو انځورونه اخلي؛ خو سترتيا نه لري.

د ستر الله په هر نعمت کې چې فکر وکړو، له خپل پنځگر سره مو مينه ډېرېږي. دا مينه مو، له الله سره رومي اړيکه ده.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

بله اړيکه، د لورانډ الله مننه ده. که د يوې کمري ډالۍ مننه غواړي؛
نو د سترگو په خبر ښکلي ډالۍ خو خو گرايه مننه غواړي.

د الله مننه په څه کې ده؟

د الله مننه په دې کې ده، چې سترگې پاکې وساتو. مخ په چټليو او بو
و نه وينځو. په ډک نس مطالعه و نه کړو. که په يوه ځای کې بسيا رڼا
نه وي او کوم کتاب چې توري يې واره وي، مطالعه يې نه کړو، چې
سترگې مو خرابې نشي. په سترگو گناه و نه کړو او څوک و نه وپروو.

موروپلار ته په مينه کتل عبادت دی. قرآن او کعبې ته کتل عبادت
دی. ديني عالمانو او مشرانو ته کتل عبادت دی. د الله له ښکو
بندگانو سره ليدل کتل عبادت دی او که مړه شوي دي، د قبرونو
زيارت يې عبادت دی.

د (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ^۱) ويل ژبني مننه ده؛ خو د مننو غوره
ډول، لمونځ کول دي. قرآن کریم وايي: (فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ
الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ^۲) نو (ددې ستر نعمت په
شکرانه کې) بايد ددې خونې (کعبې) پالونکي ولمانځي؛ هماغه
(الله) چې له لورې يې ماړه کړل او له وېرې او ناامني يې (خوندي او)
ډاډمن کړل.))

لمونځ په ټولو آسماني اديانو کې و.

۱. حمد/ دويم آيت

۲. قریش ۳-۴

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

رسول الله (ص) وويل: ((په هغه دين كې خير نشته، چې لمونځ پكې نه وي))

په رښتيا كه لمونځ نه وي، نورې نښگنې چار سازې نه دي؛ لكه څنگه چې كه ستنه نه وي؛ نو په تارگنډل نه كېږي.

كه ترافيك پوليس له يوه موټر چلوونكي د چلولو لايسنس وغواړي او هغه يې و نه لري؛ نو ترافيك پوليس يې دروي او جرime كوي يې، ان كه د پوهنتون لسانس او يا كوم بل مهارت هم ولري.

رائي! هره ورځ د څو شېبو لپاره له خپل پنځگر الله سره خبرې وكړو. رښتيا!

له هر چا سره خبرې كوو؛ خو له الله سره خبرې نه كوو؟

موږ له الله سره مينه لرو او څوك چې له چا سره مينه لري، زړه يې ورسره خبرې كول غواړي.

دا چې موږ ټول انسان په منظمه توگه له الله سره خبرې وكړو؛ نو الله انسان ته لارښوونه كړې، چې ټول يوه لوري، مخ پر قبلي، له پاكو بدنونو او جامو سره، په روښانه زړه، په نږه نيت او په يوه ژبه لمونځ وكړو.

لكه څنگه چې د نړۍ د هر هېواد پيلوټ چې غواړي، د بل هېواد له هوايي ډگر سره اړيكه ټينگه كړي؛ نو په انگرېزي ورسره خبرې كوي. موږ هم بايد خپل لمونځونه په عربي وكړو. هو! يوه ژبه، د الله لمانځو د يووالي نښه ده.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

دا لمونځ به هغه مهال ډېر زموږ د ودې او پرمختګ لامل شي، چې د جومات په څېر په يوه سپېڅلي ځای او په خپل وخت په جمعاً ترسره شي؛ خو په دې شرط، چې د لمانځه ترڅنګ د بېوزليو لاسنيوی هم وکړو او په لمونځونو کې مو دعاوې هم ورته وکړو.

هغه چې لمونځ کوي، ته واخپل لاسونه يې د الله په لاسونو کې ايښي او په يوه کلکه رسۍ يې منګولې لګولې دي او هغه به پر هره ستونزه لاسبری شي، چې پر کلکه الهي رسۍ يې منګولې لګولې او خپل لاسونه يې د الهي ځواک په لاسونو کې ورکړي دي.

قرآن کریم وايي: (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ) او په صبر او لمانځه (له خدايه) مرسته وغواړئ)

چې رسول الله (ص) او امامان به له کومې ستونزې سره مخ شول؛ نو لمانځه ته يې پناو وروړه [يعنې سملاسي يې لمونځ کاوه] او له لمانځه او د الله له ذکره يې مرسته غوښته.

لمونځ دومره ارزښتمن دی، چې د عاشورا پر ورځ په کربلا کې، سره له دې چې امام حسين د دښمن تر غشي او نېزو لاندې و؛ خو بيا يې هم لمونځ ونه ځنډاوه.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

پينځمه زده كړه: لمونځ، د الله مننه ده

په هر ځای کې ټول انسانان دا خوی لري که چا مینه ورسره وکړه؛ نو مننه ترې کوي، ان یو کوشنی ماشوم، چې خبرې هم نشي کولای، که ډالۍ ورکړو؛ نو په موسکا مو مننه کوي. ان که له کوم څاروي سره مینه وشي؛ نو د مینې څرگندونې لپاره یو عمل ترسره کوي.

موږ وینو، چې ټوله هستي - که جماد دی که نبات او که حیوان - د ورکړې پروړاندې راکړه لري؛ څاورې ته دې چې دانه ورکړه، بوټي او ونې درکوي، که اوبه او سره دې ورکړه، مېوه، لرگي او د ونې سیوری درکوي. څاروي ته چې وابنه ورکړې، شیدې درکوي، مرغانو ته چې دانه ورکړې، هگۍ درکوي او د دوی دا ورکړه یې طبیعي مننه شمېرل کېږي؛ نو ولې انسان له الله مننه نه کوي؟

چا راسره د الله هومره مینه کړې ده؟

چا راته تل ځلنده او وړیا لمر راکړی دی؟

الله رازده کړل، چې څنگه له اوبو، څاورې، بوټیو او څارویو گټنه وکړو. که ټول حیوانات وحشي ول او موږ نه شول کولای، چې گټنه ترې وکړو؛ نو څومره ستونزې به مو درلودای؟

الله دومره پر موږ لوراند او لورین دی، چې یوې نېکۍ ته مو لس ثوابونه راکوي؛ خو که بد چار راځنې وشو؛ نو یوازې د هماغه کار

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

هو مره حساب راسره کوي؛ نو آيا نه بنايي چې له داسې يوه مهربان او لوراند الله سره خبرې وکړو؟ هو! لکه څنگه چې الله د قرآن له لارې له موږ سره خبرې کړې دي، موږ هم بايد په لمانځه خبرې ورسره وکړو.

البته ټول خبر يو چې الله مو مننې ته اړمن نه دی او دا مننه زموږ په خپله گټه ده. د بېلگې په توگه: که وايو چې کور مو مخ په لمر جوړ کړئ، په دې مانا نه ده، چې لمر مو کور ته اړتيا لري؛ بلکې مخ په لمر خونه زموږ په خپله گټه ده. که ټول خلک مخ په لمر او يا مخ په سيوري کور جوړي کړي؛ نو پر لمر هېڅ اغېزه نه کوي؛ خو که مخ په لمر مو خونه جوړه کړه؛ نو د لمر له رڼا او تودوخې به برخمن شوو او که مخ په سيوري خونه جوړه کړو؛ نو د لمر له رڼا او تودوخې به بې برخې شوو.

لکه څنگه چې د زده کړيال درس ويل او د بنووند زده کړې ته يې پام او د پوهې زده کړه، له بنووند څخه مننه ده؛ خو ددې مننې گټه زده کړيال ته رسي، نه بنووند ته.

د الله لمانځل زموږ په خپله گټه دي.

که يوه کوشني، خپل لاس يو مشر ته ورکړ؛ نو ځان پياوړی بولي او ځان د هر ډول خطر پر وړاندې د هغه ځواک له لامله خوندي بولي. لمونځ کوونکی، له الله سره په خبرو او د هغه په بندگۍ، ځان د هغه د پېرزو تر سيوري لاندې کوي؛ نو ځکه هېڅکله ځان يوازې او پردی نه بولي. دا حالت ان د الله د کور او جوماتونو لپاره هم دی. د بېلگې په توگه، هغوی چې جوماتيان دي، هېڅکله ځان يوازې نه مومي، ان

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

که جومات يې له کوره په لرې سيمه کې وي، خلک جومات خپل ملاتړ او مل بولي. له هم جوماتيانو سره په آشنایي ځان له يوازېتوبه راباسي. جوماتيان ملگرو موندلو ته په ده او هغه پسې نه ځي؛ ځکه په جومات کې له هغو ايمانوالو وگړيو سره ملگري کېږي، چې د الله د خوښۍ لپاره، ټول پاک او په اودس کې، يوه لوري ته، د يوه امام جماعت په ټاکلو سره، يې له کومو تشریفاتو او امتیازو، په رورولۍ، يو د بل ترڅنگ، په يوه ژبه، د ايکي يو الله عبادت کوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

شپږمه زده کړه: لمونځ

دا چې مسافر په بېدياوو کې ورک نشي او روغ رمت خپل مقصد ته ورسې، دولت ورته لارې او واټونه ټاکلي او په هغو واټونو او لارو کې لوحې او نښې لگوي، ټرافيک پوليس يې گومارلي دي، چې د موټرو ځغاسته وڅاري. که دا چارې نه کېدې؛ نو مسافرو به لارو ورکوله او هر څوک به يوې خوا ته تلل او ټول به په زحمت کې وو.

الله هم که د پېغمبرانو او اسماني مشرانو له لارې، د بندگۍ او لمانځه لار يې د انسانانو د ودې او کمال لپاره نه وه ټاکلې؛ نو هر څوک به يوې خوا ته ورتله او الله به يې هغسې لمانځه، چې څنگه يې پخپله غوښتل.

دا چې ټول خلک په يوه نېغه او سمه لار ولاړ شي؛ نو د لمانځه لار يې له يو لړ نښو او احکامو سره راښوولې ده؛

لومړۍ حکم يې کړی، چې په اودس او پاکوالي او د زړه له کومې له الله تعالی سره خبرې وکړو.

دویم: الله د لمانځه فرضونه په ۲۰ ټکيو کې ايښي، چې زده کړه يې ټولو ته آسانه وي. دا ټکي هم مانا لري، هم قالب او هم شرنګ.

درېیم: حکم يې وکړ، چې ټول خلک دې يوه لوري ته لمونځ وکړي، چې زړونه او فکرونه خپاره واره نشي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

څلورم: حکم يې وکړ، چې ټول خلک په يوه ژبه له الله سره خبرې وکړي؛ لکه څنگه چې د نړۍ د هر ګوټ پېلوټان، له هوايي ډګرونو سره يوازې په انګريزي ژبه اړيکه نيولی شي.

په لمانځه کې له پاکو جامو سره د کعبې پر لوري درېږو او په عربي ژبه له الله سره خبرې کوو.

د لمانځه لومړۍ ټکۍ (الله اکبر) دی؛ يعنې الله تر ټولو خورا ستر دی، تر اند او خياله ستر دی، تر ليدنيو او اورېدنيو ستر. چا چې الله ستر وموند، هر څه ورکوشني شي. د فوټبال لوبې يو لوبغالی په پام کې ونيسئ، تر هغه چې په لوبغالي کې يو، د لوبغالي ځمکه راته خورا ستره ښکاري؛ خو که په الوتکه کې سپاره شوو او والوځو او له بره ورو وگورو؛ نو لوبغالی به راكوشنی شي او څومره چې الوتکه پورته ځي، ځمکه راكوشنی شي. انسان کولای شي دومره پورته والوځي، چې ټوله ځمکه ورته د يوه نخود هومره شي. هو! څومره مو چې پر الله ايمان ډېر شي او څومره چې الله ستر مومو، د نړۍ ستر ځواکونه مو په نظر کې كوشني کېږي.

په دعاوو کې هم لولو: ((دا چې الله د مسلمانانو په زړونو کې ستر دی، نور څيزونه يې په نظر کې كوشني دي.))^(۱)

۱. بحار الانوار، ۲۴ ټوک، ۳۱۵ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

يو ديني مشر وويل: ((د زمانې طاغوت زموږ هېڅ هم نشي کولای.))
حکمه هغه پر الله دومره ايمان درلود، چې طاغوت يې په سترگو کې
بيخي کوشنی و.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اوومه زده کړه: الهي عدل (نياو)

حضرت مولا علي کرم الله وجهه وويل: ((هر څه په خپل ځای کې ايښوولو ته او په غوره بڼه د هر کار تر سره کولو ته عدل وايي.))

البته مهمه ده، په دې پوه شو، چې عدل په هر ځای کې د مساوات په مانا نه دی. عادل ښووند هغه نه دی، چې ټولو زده کړيالانو ته يورنگ نمرې ورکړي؛ بلکې هغه ښووند عادل دی، چې هر زده کړيال ته يې خپلې نمرې ورکړي.

عادل ډاکټر هغه نه دی، چې ټولو رنځورانو ته يوه رنگ نسخه وليکي؛ بلکې هغه طبيب عادل دی، چې هر رنځور ته يې د رنځ له مخې درمل ورکړي.

الله، عادل حکيم دی؛ يعنې عدل يې د حکمت پر بنسټ دی.

د الله عدل؛ يعنې دا چې الله د يوه ژوي حق هم نه لتاړي، له دې خوبه تېر شو، چې يوه ژوي هم له پيله پر الله يو حق هم نه درلود، چې ولتاړل شي. موږ خو مخکې نه وو او نه موڅه درلودل، چې راځنې واخستل شي او يا تېری راباندې وشي.

۱. نهج البلاغه، ۴۳۷ حکمت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

لارڼاوې ته يوې بېلگې ته پام وکړئ:

د ((ادب)) په ټکي کې ((الف)) ولاړ، ((دال)) کوډ او ((ب)) پرته ده؛ نو که دې توريو عقل او شعور درلودای، پر ليکوال يې د نيوکې حق درلود؟ آيا ((الف)) حق درلود، چې پر ليکوال نيوکه وکړي، چې زه دې ولې پر پښو درولى يم او ((دال)) نيوکه وکړي، چې زما ملا دې کړه کړې او يا ((ب)) ووايي، چې زه د سملولې يم؟ نه! هېڅکله نه! ځکه دا توري له مخکې نه وو او موږ يې پور وړي هم نه يو. هونښيار او د موخې خاوند ليکوال دا توري يو د بل ترڅنگ ايښي او ددې په پامنيوي چې هر توري يو غږ لري او له گډونه يې د ((ادب)) ټکي جوړېږي.

په پنځونه کې هم يو جماد، يو نبات، يو څاروی او يو بې انسان دی او څلور واڼه ډلې يې په سلوگونو بېلگې، بڼې، رنگونه او ځانگړي اغېز لري. عليم او حکيم الله دا مخلوقات وپنځول او د يوې سترې موخې لپاره يې يو د بل ترڅنگ کړل (لکه د ((ادب)) د ټکي په څېر) او دا چې يو يې هم له مخکې موجود نه و؛ نو يو يې هم د نيوکې حق نه لري.

بله بېلگه:

که يو ستره غالی په چاقو ټوټې ټوټې کړو؛ نو د غالی پر خاوند تېرى شوی دی؛ ځکه دې غالی له ځانه ستروالی درلود؛ خو که يوه سړي له پيله يو کوشنی ټغر او بدلی وي؛ نو په دې بڼه کې کوم تېرى نه دی

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

شوی؛ ځکه دې تغر له مخکې کوم ستروالی نه درلود، چې ستروالی مو ترې اخستی وي. پردې سربېره، تېری خو به هغه مهال وي، چې له سترو او کوشني تغر نه مو يو شان تمه وي؛ خو که له هر څه، په خپله اندازه تمه ولرو؛ نو په دې بڼه کې تېری نه دی شوی. د بېلگې په توگه: که يو کس ته زر افغانۍ او بل ته لس زره افغانۍ ورکړو او ورته مو وويل چې بوره وپېره او دا دواړه په دې پيسو بوره وپېري. دلته د دواړو ثواب يو شان دی؛ ځکه دواړو يو شان پر خپله دنده عمل کړی دی. که يوه يې د بل په پرتله لږه بوره راوړې، لنډون يې نه دی کړی؛ ځکه پيسې يې لږې وې.

تر دې بېلگو روسته پوهېږو، چې د الله د عدالت مانا دا نه ده، چې ټول انسانان د اور لگيد او يا هم د صابون د قوطۍ په شان يو شان وي؛ بلکې همدا چې الله بېلابېل خيزونه پنځولي او له هر يوه يې مناسبه تمه درلودلې، عادل دی.

څوک چې ډېر برخمن دی، پازوالي يې هم ډېره ده؛ لکه که په يوه موټر کې مو ډېر تېل واچول؛ نو له هغه موټره د ډېر واټن وهلو او ډېر بار وړو تمه هم کېږي.

الله ټول مخلوقات په يو لړ حکيمانه توپيرونو پنځولي او هر موجود ته يې، کمال ته د رسېدو لپاره مناسبه لار ټاکلې او خپل هر حکم ته يې ثواب يا عذاب ټاکلی او د يوه توکم او بل توکم او د يوه ټبر او بل ټبر او د يوه وگړي او بل وگړي ترمنځ يې هېڅ ډول تبعيض نه دی کړی.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

هر انجينير، د ودانۍ د لاندېنيو پوړونو سيخ او اوسپنه ډېره اچوي او دا تېرى نه دى.

هر بنسوند د زده کړيالانو د مهارت او د پوښتنو د ځواب پر بنسټ نمرې ورکوي او دا تېرى نه دى.

د موټر جوړولو په فابريکه کې نټ او بولټ کوشني خو ټايرونه ستر جوړېږي او له هر يوه يې يوه تمه کېږي؛ خو دلته يو کس هم د فابريکې څښتن ته ظالم نشي ويلی.

په هستۍ کې توپيرونه، د الله د ځواک نښې دي؛ لکه څنگه چې الله تعالى په قرآن کریم کې وايي: ((وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ)) او (د ځواک) له نښو يې د اسمانونو او ځمکې پنځون او ستاسې د ژبو او رنگونو (توپير او) بېلابېلوالى (دى).

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

اتمه زده کړه: ټولنيز نياو / عدل

الله پخپله عادل دی او موږ ته يې هم د نياو (عدالت) او نېکيو حکم کړی دی، (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ = په رښتینه کې الله د عدل او ښېگڼې کولو امر کوي.)

که مور وپلار د خپلو اولادونو ترمنځ په عدالت چلن و نه کړي، اولاد يې خوا بد پرې؛ که موږ هم په عدالت چلن و نه کړو، الله تعالی او خلک به راځني خوا بد ي شي.

موږ بايد د هر چا حق رعايت کړو. که کوم ځوان په جومات کې ناست وي او له خپل ځايه پاڅول کېږي؛ نو څوک چې د هغه پر ځای لمونځ وکړي، لمونځ يې سم نه دی؛ ځکه د ځوان پر حق يې ظلم کړی او پر داسې ځای ولاړ دی، چې حق يې نه و.

پېغمبر اکرم (ص) اوبه وڅښلې، يو ځوان يې ترڅنگ ناست و، له آنحضرت (ص) نه يې وغوښتل، چې پاتې اوبه د تبرک او شفا لپاره ورکړي، تردې غوښتنې روسته، هغه مشران، چې د پېغمبر اکرم (ص) ترڅنگ ناست وو، هغوی هم ورته غوښتنه وکړه؛ نو آنحضرت (ص) ورته وويل: ((دا چې دې ځوان تر تاسې مخکې غوښتنه کړې وه؛ نو اوبه بايد رعايت شي)) نو لومړی يې اوبه هغه ځوان ته ورکړې.

ژرنده که د پلار دده خو په وار ده. د وار رعايت کول، عدالت دی.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

مولا علي كرم الله وجهه يوه مور كى وليده، چې دوه كوشنيان ورسره دي او يوازې درې كجورې لري، هر كوشني ته يې يوه كجوره ورکړه او درېيمه كجوره يې پر منځ نيمه كړه، چې د ماشومانو ترمنځ پر عدالت چلن وكړي، آنحضرت دغه مور ددې عدالتي چلن لپاره وستايله.

بې اجازې د نورو له ماله گټنه يې پر حق تېرى او ظلم دى.

خلک بې پته کول، پر هغوى تېرى کول دي.

بل ته ناسمه نامه اخستل او نامه يې سپکول، وهل ډبول او ان وېرول تېرى دى.

تر ټاکلې اندازې ډېر د دولتي توکيو لگول، پر ټولنه تېرى او ظلم دى.

پر خلکو تېرى، نه بېنل کېدونې گناه ده. ان که يو ځوان له يوې ونې بې اجازې مېوه وخوره، بايد د ونې څښتن راضي کړي او نشي ويلاى: دا چې بالغ نه يم؛ نو غاړه مې نه بندېږي.

هغه چې بالغ شوى نه دى، لمونځ او روژه پرې فرض نه ده؛ خود خلکو د مال، ځان او پت درناوى پرې واجب دى، ان پر ژنيو.

په ټولنه کې د عدالت رعايتول له کورنۍ پيلېږي او په ټولنه کې د عدالت رعايتولو په پار بايد يو د بل حقوق په کور، ښوونځي، واکونو او کوڅو کې رعايت کړو.

هو! اسلام د حقوقو د رعايت په پار، نه اولاد ته اجازه ورکوي، چې د مور وپلار د استراحت مزاحم شي او نه مور وپلار ته اجازه ورکوي،

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

چې پر اولاد بې ځايه غوسه شي. نابالغتوب او ژنيتوب، د نورو د حقوقو د نه رعايتولو پلمه نشي کېدای.

خرگنده شوه، چې ماشومان او ژني بايد تر ځوانۍ مخکې، له اسلامي اخلاقو سره آشنا شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

نهمه زده کړه: د بشر لارښودان

الله په قرآن کریم کې وايي: هر امت ته يو پېغمبر دی. (وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ) او هر امت ته يو استازی دی) ^۱ الله هېڅکله خلک بې لارښود او آسماني مشره نه دي پرېښي. (وَكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) او هر قوم ته يو لارښود دی) ^۲؛ يعنې په هر وخت او ځای کې بايد خلک ژوندی لارښود ولري، چې دا ژوندی لارښود يا پېغمبر دی يا يې ځايناستی. بايد سر مو خلاص وي، چې انبياء يوازې په يوه ځانگړي سيمه کې نه وو، چېرې چې امت و، يو لارښود هم ورته و. هغه الله چې پر خلکو لوراند او لورين دی، هېڅکله خلک بې لارښوده نه پرېږدي او هېڅکله ځمکه بې حجتته نه پاتېږي.

که څه انسانان کله په اند، عقل او کله په پوهه او مطالعې او کله په مشوره او کله په احساس او وجدان او کله پخپله او د نورو په تجربه، کولای شي حق لار پيدا کړي؛ خو کله حق لارې پيدا کول دې اړتيا لري، چې له تېرو، او سنيو او راتلونکيو انسانانو، همداراز د خپل ځان په باب پوهه ولري؛ خو دا پوهه يوازې د انسانانو له پنځگرځښتن سره ده او زموږ پوهه او تجربه نه وررسي.

نو ځکه سره له دې چې انسانان له خپلې پوهې، عقل او تجربې گټنه کوي، هر يو يې په خپل ژوند کې په سلونو ځل په خپلو کړنو

^۱. يونس/ ۴۷

^۲. عدد/ ۷

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

پښېمانېرې. د انسان پښېماني ددې چار څرگندوي ده، چې د انسان پوهه، عقل او تجربه نيمگړې ده. دا پښېماني له پخوا راهيسې وه، ده او وي به.

اوس چې مو د سر په سترگو د پرمختلليو او روسته پاتې هېوادونو د لوستو او نالوستو وگړيو تېروتنې او پښېماني وليدې؛ نو څرگندېرې، چې انسانان بايد داسې لارښودان ولري، چې په کمالاتو کې تر نورو انسانانو غوره وي. په وجود کې يې تېروتنه، سرغړونه، پښېماني، ناپوهي، وېره او شک نه وي او په هر اړخيزه توگه خلک پرې ډاډمن وي او امين وگړي وي.

الله ورته په کمالاتو، معجزاتو، د بيان په ځواک، پراخې سينې، صبر، پوهې او مړانې، پر نورو غوراوي ورکړې وي. خلک يې په لاسونو کې لاسونه ورکړي او د هغوی په لارښوونو خپل دنيا و آخرت بسپرازه کړي. دا لارښودان، اسماني پېغمبران دي.

يوازې پېغمبران نه پښېمانېرې؛ ځکه خبره يې د الله خبره ده او الله هېڅکله نه پښېمانېرې. پوهه يې د الله له پوهې ده او د الله پوهه راايساره نه ده او ناپايه ده.

انبياء له خلکو ځنې، له خلکو سره، په خلکو کې او د خلکو په څېر ژوند کوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

په کوڅو او بازارونو کې گرځېدل؛ (وَيَمْسُونَ فِي الْأَسْواقِ = په بازارونو کې گرځېدل) او هر حکم چې يې کاوه، لومړی يې پر خپل ځان پلي کول. په خلکو کې رښتین او امین ول او د خلکو د هدايت لپاره يې زحمتونه ګالل.

خلک يې خپل روڼه ګڼل؛ (إِذْ قَالَ لَهُمُ أَحُوهُمْ هُوْدٌ = چې يې رور هوډ ورته وويل) او چا ته يې اجازه نه ورکوله، چې په ستاينو يې غوږه مالي وکړي ځانونه يې پخپل ورځني بشري ژوند کې، د ټولو خلکو په څېر ګڼل؛ (قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ = ووايه: زه خويوازي ستاسې په څېر يو بشريم) ۳

ټولو انبياوو يوه موخه او دنده درلوده، چې الله لمانځني ته د خلکو رابلل، د سرغړوونکيو او ظالمانو او د خرافاتو (کړنو او انګېرنو) له لارو د خلکو ژغورل او د هغو دودونو له منځه وړل، چې له عقل سره سمون نه لري. (وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ = او په رښتيا موږ هر امت ته يو استازي ورلېږلي (چې ووايي) "الله" ولمانځئ او له "طاغوت" نه ځان وژغورئ؛) ۴

ټولو انبياوو خلکو ته د عبادت او لمونځ سپارښتنه کوله. قرآن کریم د حضرت ابراهيم (ع) له خولې وايي: (رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ =

۱. فرقان/ ۲۰

۲. شعراء/ ۱۲۴

۳. كهف/ ۱۱۰

۴. نحل/ ۳۲

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

پالونکيه! ما په يوه بې او بو او بې کښته ناو کې د خپل اولاد يوه برخه، ستاد قدرمن کور ترڅنگ مېشت کړه، چې لمونځ وکړي؛^۱

الله حضرت موسی (ع) ته وايي: (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي = و مې لمانځه او يادښت ته مې لمونځ کوه.)^۲

حضرت عیسی (ع) وايي: (وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ = الله د لمانځه سپارښتنه راته کړي)^۳

نو د ټولو انبياوو يوه گډه کړلار دا وه، چې په لمانځه، خلک د الله عبادت ته راوبلي.

که الله انسانان بې پېغمبره سرايله پرېښي ول؛ نو هر انسان به د خپلې سليقې او د پوهې د څومره والي له مخې، ځان ته يوه لار ټاکله او په دې لار کې به د ظالمانو د باوونو، هره ورځ ورسو او خيالونو يوې لوري ته راکاږل. هره ورځ انسان پر يوه لار ځي او په سبا بې پېښمانه وي. نن له يوه سره ملگری شي او سبا ورسره وران وي. نن يوه ورځ غوره گڼي او سبا بې يوه بله. الله هېڅکله انسان داسې پر خپل حال نه پرېږدي.

۱. ابراهيم/۳۷

۲. طه/۱۴

۳. مريم/۳۲

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

اللّٰهُ په قرآن كې وايي: (وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْنَا بَشَرًا مِّنْ شَيْءٍ = او هغوى الله سم و نه پېژانده، چې و بې ويل: ((الله پر هېڅ بشر گوم خيز نازل كړى نه دى.)))^۱

آيا شونې ده، الله هغه انسان، پر خپل حال سرايله پرېږدي، چې د هستۍ غوره مخلوق دى او سپين لمنى لارښود وروا نه ستوي؟ هېڅكله داسې نه ده.

اللّٰهُ په قرآن كريم كې وايي: (إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ = په يقين، [د بندگانو] لارښوونه يوازې زموږ (پر غاړه) ده،)^۲ لنډه دا چې انسان د هستۍ تر ټولو غوره موجود دى؛ يعنې له جماداتو، نباتاتو او څارويو غوره او هر څه يې گټنې ته پنځول شوي دي. كه الله په پېغمبرانو بشر ته لارښوونه و نه كړي، هر څه به تويې ولاړ شي. لكه كه د يوه ښوونځي مدير، چې ټولگي ته ښووند و نه ټاكي او زده كړيالان پر خپل حال پرېږدي؛ نو د ښوونې او روزنې وزارت ټوله بودجه به تويه ولاړه شي. نړۍ ښوونځى دى، چې انسانان يې زده كړيالان او انبياء يې ښوونندان دي؛ خو داسې ښوونندان، چې پر هر څه پوهېږي، هېڅكله گناه نه كوي، د الله غوره بندگي كوي، پر خلكو زړه سواند دي، پر ځان د بشر لارښوونې ته هر ډول كړنمنې، له هېچا د هېڅ لاسپارې تمه هم نه

۱. انعام/۹۱

۲. ليل/۱۲

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

لري؛ (قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا = ووايه: ((چې زه (ددې رسالت) څه اجر (او لاسپاره) درځني نه غواړم،^۱)

د الهي احكامو په پلي كولو كې مخكښ دي، په خپله بلنه كې څوك نه مجبوروي؛ بلكې په استدلال/سول او نرم خوي بلنه وركوي.

پېغمبران هم خلك د اخروي نړۍ جنت او د دنيا نېكمرغۍ ته رابولي او هم خلكو ته د هغوي د سرغړونو په باب گواښنگري كوي.

هغوي چې په انبياوو پسې ورځي؛ نو پر نېغه، بې خطرې، بې تېروتنې او هيله بښاندي لار به تللي وي؛ خو هغوي چې له پېغمبرانو خپله لار بېله كړي؛ نو هره ورځ يې بهرني ظالمان و سوسي، خيالونه او دننۍ هيلې، دودونه او تېريز او سيمه ايز تعصبات، هرې خوا ته راكارې او دنيا و آخرت يې تباه كوي.

نور اځي، هغسې چې الله پر پېغمبرانو سلام كوي، مور و ورته سلام وكړو:

سَلَامٌ عَلَىٰ نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ = په نړيوالو كې دې پر نوح سلام وي.^۲

(سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ = پر ابراهيم سلام!)^۳

(سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ = سلام پر موسي او هارون!)^۴

۱. انعام/۹۰

۲. صافات/۷۹

۳. صافات/۱۰۹

۴. صافات/۱۲۰

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

(سَلَامٌ عَلَىٰ آلِ يَاسِينَ = سلام دې وي پر الياسين!)

او په پای کې، د اسلام پر پیغمبر هم هغسې سلام کوو؛ لکه په
لمانځه کې چې پرې کېږي:

((السلام عليك ايها النبي ورحمه الله وبركاته)).

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

لسمه زده کړه: د رسول الله (ص) اخلاق

الله په قرآن کریم کې وايي: ((وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ)) او په رښتيا ته ستر خوښونه لري.))

مولا علي کرم الله وجهه وايي:

((ښه خوی هغه دی، چې که خپلو غوښتنو ته ورسېدې، راضي ووسې او که ورو نه رسېدې، غوسه نشي. ښه خوی هغه دی، چې له خلکو سره په چلن کې کینه و نه لري او د هغوی په تريو تندي، ته هم خپل تندي تريو نه کړي او له همدغه سره بيا مړی ژوندی او تگ راتگ هم ولري، که څه هغه ستا په څېر نه وي او هغه وښي، چې تېری يې درباندي کړی وي.))

امام حسن وايي:

((ښه خوی د هر ښه کار پيلامه ده.))

امام صادق وايي:

((لکه څنگه چې د لمر تودوخه چټلې (ميکرو بونه) له منځه وړي، ښه خوی د انسان تېروتنې له منځه وړي.))

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

بڼه خوی هغه دی، چې انسان یې تل او ټولو ته وکاروي. د بېلگې په توگه: ټولو ته سلام او درناوی وکړي.

نو هغه چې یوازې خپل ښووند ته سلام کوي او درناوی یې کوي؛ نو دې کار ته یې بڼه خوی نه ویل کېږي.

رسول الله (ص) ان پر ماشومانو هم سلام کاوه. ماشومانو ته به یې خپله نامه اخسته. له عادي وگړيو سره یې مشوره کوله، دعا یې ورته کوله او د دوی لاسنیوی یې کاوه.

په یوه سفر کې د سفر ملگرو غوښتل، خواړه چمتو کړي او هر یوه یې یوه دنده پر غاړه واخسته. رسول الله (ص) وویل: زه خوړو چمتو کولو ته د اور بلولو خس راوړم. ملگرو یې وویل: موږ به دې پر خای کار وکړو. آنحضرت (ص) و نه منله او ویې ویل: که غواړئ، چې خواړه در سره وخورم؛ نو زه هم باید په دې چار کې ونډه ولرم.

زموږ گران پېغمبر له بېوزلیو سره یوه دسترخوان ته کېناسته، روغې یې ورسره کاوه، ان که چا به یوه کجوره هم ورکوله، منله به یې او تل موسکې و.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

يوولسمه زده كړه: له رسول الله (ص) او كورنۍ يې

سره مينه

انسان هغه ته ورلېوالېږي، چې مينه يې ترې ليدلې وي او خومره چې نېكۍ ډېرې او غوره وي، هومره مينه هم ورسره ډېرېږي.

اوس گورو، چې چا راسره ډېره مينه او پېرزو كړې ده، چې سم يې وپېژنو او مينه ورسره وكړو او په لاروي يې ملاتړ شو.

تر الله روسته، چې پنځولې يې يو او د روغتيا، پوهې، اند، عقل او هوبنيارۍ نعمتونه يې راکړي، له ځمکې، هوا، بوتيو او څارويو د گټنې اجازه يې راکړې، هېچا هم د رسول الله او د هغه د ځايناستيو هومره مورته چوپړ نه دی کړی.

د هغو پوهو او علومو په پار، چې د الله له لوري يې رازده كړي دي، پر مورې هم د بنوونې او هم د روزنې حق لري؛ ځكه په خويونو، صبر، مړانه او تقوا كې راته بېلگه دي او هم يې له راتلونكې خبر كړي يو.

كه مور وپلار راباندې د كور، كالي او ډوډۍ په پار حق لري؛ نور رسول الله (ص) او اهلبيت يې راباندې د بنيون، تقوا او اخلاقو په پار ډېر حق لري؛ ځكه د هستوگنې په ځاى، اغوستن او خوړو كې انسان له حيواناتو سره يو شان دی؛ هغوى هم يو ډول د هستوگنځى، اغوستن او خواړه لري؛ خو انسان د بنيون، ودې او تقوا درلودو په پار پر حيواناتو غوراوى لري او دا غوراوى مو د اسماني مشرانو د لاربنوونې له لامله دی.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

هغوی چې له الهي مشرانو خپله لار بېله کړې، که څه په علم او صنعت کې پرمختللي وي؛ خو علم او صنعت يې د بشر د ژغورنې لامل شوی نه دی. نن لوديزه نړۍ په صنعت کې پرمختللي؛ خو په دې صنعت پر نوره نړۍ بدمعاشي کوي؛ ځکه له تقوا او اخلاقو لرې شوي دي.

ټول امامان شهيدان شوي، چې رازده کړي: ((تر روستۍ سلگۍ به ظلم او تېري ته غاړه کېنږدو))

ساده ژوند يې درلود، چې رازده کړي: ((له اسراف او تجملاتو ځان لرې وساتو))

د الله عبادت يې کاوه، چې ((د بندگۍ دود او لار رازده کړي))

هغوی په خپل عمل، عدالت- نياو او تقوا رازده کړه، چې انسان د نااهلو له بېلگه کولو وژغوري.

رسول الله (ص) وويل:

((زه او علي د ددې امت پلرونه يو.))

که پلار مو د بدن په فکر کې دی، الهي مشران مو د بدن او روح په فکر کې دي.

په يوه حديث کې راغلي دي:

((بنوونکی هم د انسان پلار دی.))

۱. بحار الانوار، ۱۲ ټوک، ۳۲۴ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په قرآن کریم کې لولو:

((حضرت ابراهيم د خلکو پلار دی.))

الله په الهي مشرانو، خلکو ته خپل نعمتونه رااستوي، مورې يې هم بايد له زحمتونو خبر ووسو، ورسره مينه وکړو، زيارت ته يې ورشو او د احکامو لاروي يې وکړو؛ ځکه د دوی احکام د الله احکام دي او لاروي يې له الله لاروي ده او سرغړونه ترې، له الله سرغړونه ده.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

دولسمه زده کړه: نبوي کورنۍ (اهلبیت)

لکه څنگه چې کتاب او نبوونکي دواړو ته اړتیا ده؛ قرآن او امام دواړو ته اړتیا ده.

رسول الله (ص) خو ځل ویلي دي: ((زه په تاسې کې دوه گرانیه خیزونه پرېږدم او ځم؛ یو یې قرآن (چې د ژوند قانون دی) او بل یې اهلبیت (چې ددې کتاب نبوونکي دي).))

بیا یې وویل: ((قرآن او اهلبیت مې له یو له بله بېل نه دي، دا دواړه یو د بل ترڅنگ تل بښوونزلي دي.))

په دې زده کړه کې له نبوي کورنۍ سره، چې الهي مشران دي، پېژندگلوۍ پیدا کوو.

لکه څنگه چې رسول الله (ص) او قرآن د الله تعالی له لوري دی؛ نو د قرآن نبوونکي هم باید د الله تعالی له لوري وټاکل شي، چې ددوی ترمنځ بېلتون رانشي.

الهي مشر (امام) باید د قرآن بېلگه وي. امام رضا وايي: ((زموږ د ټولو خبرو سرچینه قرآن دی.))

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

علي (ک)

د نبوي کورنۍ د امامانو لومړی يې حضرت علي کرم الله وجهه دی، چې خو ځل د رسول الله له لوري خلکو ته ورپېژندل شوی او د ژوند په پای کې چې کله له حج څخه راستنېده؛ نو د الله په حکم يې په يوه پرتمينه غونډه کې، د ماسپينين تر لمانځه روسته، په خم غدیر کې په يوه وينا کې ټولو ته وروپېژنده.

علي کرم الله وجهه د قرآن هينداره ده؛ که په قرآن کې د لمانځه او عبادت حکم شوی؛ نو خورا غوره لمونځ او عبادت به هغه کوه، هغه په لمانځه نه ستړی کېده؛ لکه څنگه چې کب په لامبو نه ستړی کېږي. که قرآن پلار مړيو ته د درناوي حکم کوي، آنحضرت د پلار مړيو پلار و او پخپله يې خواړه وروړل.

که قرآن د علم سپارښتنه کوي؛ نو د آنحضرت پوهه دومره وه، چې پخپله يې ويل: ((څه چې پوښتنې، ځواب يې لرم.))

که قرآن د کار و کونښن سپارښتنه کوي، هغه د کجورو بڼونه جوړ کړل.

١. ژباړن: د پښتو غزل بابا؛ امير حمزه خان شينواری وايي: ((ښار يې دی احمد

علي دی باب د علم لمر محمد دی، علي مهتاب د علم))

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

که قرآن د مرانې سپارښتنه کوي؛ نو حضرت علي له سترو کفارو سره په جگړه کې داسې توره وهلې، چې توره وهل يې د ټولو عبادت کوونکيو تر عبادتو غوره گڼل شوې ده.^۱

حضرت علي په کورني ژوند، اولاد روزنه او د مظلومانو په لاسنيوي کې تر رسول الله (ص) روسته ساری نه درلود.

همدا چې رسول الله (ص) امامت ته وټاکه، خلکو مبارکي ورکړه او په ځانگړيو مراسمو يې ورسره د وفاداري ژمنه وکړه. نه يوازې په ژوند کې؛ بلکې ان په شهادت يې ټولې نښگنيې ځان ته ځانگړې کړې وې؛ د بېلگې په توگه: په خورا غوره ورځو (رمضان مياشت)، په خورا غوره شپو (د قدر شپې)، په خورا غوره ځای (د جومات محراب) په خورا غوره عبادت (لمونځ)، په خورا غوره حالت (سجده) کې يې په شهادت ځان الله ته وروسپاره.

۱. بحار الانوار، ۳۹ ټوک، ۲ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

بي بي فاطمة زهرا

حضرت علي کرم الله وجهه داسې ځانگړنې لري، چې بل يو څوک يې هم نه لري؛ لکه: د فاطمه الزهرا په څېر کورودانې لري، چې د فاطمه الزهرا مقام ته يوه بنځه هم نه ور رسي؛ نو مناسبه به وي، چې د حضرت فاطمه د مقام په باب يو څه ووايو:

کومه ناوې په خپله ورا کې د خپل واده جامې بېوزلې ته ورډالې کوي او وايي: ((لن تنالوا البرحتى تنفقوا مما تحبون^۱ له سره به د نېکۍ (حقيقت) ته و نه رسئ؛ چې درته گران څيزونه مو (د خداى په لار کې) لگولي نه وي)).

حضرت فاطمې داسې د خپل پلار پالنه کوله، ته واورېې ده، نه لور يې. چې کفارو به يې د پلار سپکاوى وکړ او خپه به يې کړ؛ نو د يوې مهربانې مور په څېر به يې خپل پلار د لاسه کاوه، چې رسول الله (ص) ورته ويل ((فداها ابوها^۲)) يعنې ((پلار دې له دې اولاده څارشي)).

حضرت فاطمه دومره زړه سواندې وه، چې زوى يې امام حسن وايي: مور به مې ټوله شپه نورو ته دعاوې کولې. ورته مې وويل: مورې!

۱. آل عمران/۹۲ آيت.

۲. بحار الانوار، ۴۳ ټوک، ۸۲ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

ولې ځان ته دعا نه کوي؟ و بې ويل: ((الجار ثم لدار)) لومړی
گاونډی بيا د کور خلک؛ يعنې لومړی نور او بيا ځان.^۲

حضرت فاطمه هغه څوک ده، چې زوی يې امام حسين په کربلا کې
وويل: زه زور ته غاړه نه ږدم؛ ځکه د فاطمه الزهرا زوی يم.

داسې لور يې روزلې وه، چې په ويناوو يې د امويانو د پاچاهۍ ستې
يې ولړزولې.

حضرت فاطمه مېرمنو ته د زده کړې ځانگړی ټولگي درلود. له خپلې
چوپړيالې ((فضه)) سره يې په گډه کارونه کول. له مېړه يې هېڅکله
بې ځايه غوښتنه و نه کړه. د اسلام لپاره مدينې ته مهاجره شوه. په
خندق او احد غزاگانو کې د مسلمانانو او خپل پلار ملاتړې وه. د
خپل روژه ماتي خواړه يې ((پلارمړي))، ((مسکين)) او
((بنديوان)) ته ورکړل. په نبوي جومات کې په وينا يې له خپل امام نه
دفاع وکړه.

نه د فاطمې، له علي پرته بل څوک مېړه کېدای شو او نه علي ته له
فاطمې پرته بل څوک کورودانېدای شوه. که حضرت مريم د يوه
عيسى مور وه؛ خو حضرت فاطمه د ۱۱ عيسى وو مور وه. حضرت
فاطمه حجاب ته خورا ارزښت ورکاوه.

۱. وسايل/ اووم ټوک، ۱۱۲ مخ.

۲. ژباړن: دا خبره زموږ د خلکو د هغه ناسمې خبرې اپوټه ده، چې وايي: ((اول ځان
دې بيا جهان دی)).

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ديارلسمه زده کړه: امام حسن او امام حسين (حسنين)

دا چې انسان تل لارښود ته اړمن دی، (لکه اوبو، خوړو او هوا ته چې اړمن دی) امامت او مشري د يوه ځانگړي وخت لپاره نه ده؛ بلکې د لمر په خپر تل د هدايت او بنيون په وړانگو عقلونه او اندونه رڼا کوي.

امام حسن د نبوي کورنۍ د امامانو د لړۍ دويم امام دی، پر رمضان مياشت کې، د هجرت پر درېيم کال وزیږېد؛ نيکه يې په غوږ کې ورته اذان وکړ او عقيقه يې ورکړه.

په کوشنيتوب کې يې د قرآن آيتونه او د خپل نيکه ويناوې اورېدې او په کور کې به يې مور ته ويلې او هر مهال چې حضرت علي، حضرت فاطمه پوښتنه: ((دا آيتونه دې له کومه اورېدلي؟)) ويل يې: ((له حسن نه مې اورېدلي دي.))

امام حسن ډېر متواضع او مخ ماتى و. يوه ورځ يوه ډله ماشومانو، چې يوازې وچه ډوډۍ يې درلوده، امام حسن مېلمه کړ. آنحضرت هم ومنله او بيا امام حسن هغوى مېلمانه کړل. چې چا به ورسره ناوړه چلن وکړ، سينه يې ورته پراخوله. يوه ورځ يو شامي سړي د امام حسن سپکاوى وکړ او و يې کنځه، امام چوپ پاتې شو او چې کله پوه شو، چې هغه د نشتمنۍ او بېوزلۍ له لامله تنگلاسى دى، و يې ويل: ((که لار دې ورکه کړې، چې لارښوونه دې وکړم، که وږى يې، چې مور

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

دې کړم او که اړتيا لري، چې درپوره يې کړم؟)) سړي په خېجلتيا وويل: ((الله تعالیٰ په خپله ښه پوهېږي، چې څوک امام وټاکي.))

امام حسين د نبوي کورنۍ د امامانو د لړۍ درېيم امام دی، د درېيم هجري کال، شعبان مياشت په درېيمه نېټه زيږېدلې دی.

نيکه يې ورته په ښي غوږ کې اذان او په کيڼې کې يې ورته اقامه وويله. د وحې پر نېټې ورته الهي پيغام راوړ، چې نامه يې حسين ده. نيکه يې د زوکړې پر اوومه ورځ پسه حلال کړ او د پسه غوښه او سپين زر يې پر بېوزليو وويشل.

سلمان فارسي (رض) وايي:

رسول الله (ص) به امام حسين پر خپل زنگانه کېناوه، ويل يې: ((ته امام، د امام زوی او امامانو پلار يې. نهه تنه امامان ستا له ځوځاته دي، چې روستی يې قايم دی.))

امام حسين، چې کوشنی و، رسول الله (ص) په غېږ کې رانيوه، ښکلاوه يې، ويل يې:

((حسين مني وانا من حسين^۱ = حسين له ما ځنې او زه له حسين ځنې يم.))

په کوفه کې وچکالي وه، خلک حضرت علي کرم الله وجهه ته ورغلل او له وچکالۍ يې سر وټکاوه. آنحضرت خپل زوی امام حسين ته

۱. بحار الانوار، ۴۳ ټوک، ۲۷ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

وويل: ((پاخه او دعا وكړه.)) امام حسين پاڅېد، الله يې وستايه او پر رسول الله (ص) يې تر درود روسته د ورنښت دعا وكړه. د امام حسين د دعا له پاى ته رسېدو سره سم، وريځې راپيدا شوې او ورنښت وشو.

په صفين جگړه كې د حضرت علي كرم الله وجهه لښكر تېرى شو، ځينې په اوبو پسې ولاړل؛ خو تش لاس راستانه شول امام حسين له خپل پلاره په اجازې په اوبو پسې ولاړ او را يې وړې. حضرت علي په ژړا شو، وپوښتل شو: ولې ژاړې؟ و يې ويل: همدا كس چې نن يې مسلمانان خړوب كړل، په راتلونكي كې به په كربلا كې د اوبو ترڅنگ تېرى شهيد شي.

امام حسين د امام حسن د امامت او مشرۍ په پېر كې وويل:

((امام حسن مې رور او امام دى او زه يې لاروى يم.))

امام حسين يو وخت د خپل نيکه پر اوږو سپور گرځېده او يو وخت په كربلا كې د اسونو تر پښو لاندې ولتارل شو؛ خو مهمه داده، چې په دواړه حالتونو كې له الله خوښ و او ويل يې: ((الهي رضا برضاك))

امام حسين چې كوشنى و او نيکه يې د اختر لمانځه ته تله؛ نو له ځان سره يې بوتله او له رسول الله (ص) سره يو ځاى يې تكبير ((الله اكبر)) وايه. په كوم ځاى كې چې په كار وه، رسول الله (ص) چاته ښېراوې او مباحله ورسره وكړي؛ نو هلته هم حسين ورسره و.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

نيمه شپه وه، امام حسن له خوبه راپاڅېد، اوبه يې وغوښتې، پر هغه شپه رسول الله (ص) د فاطمه الزهرا په کور کې مېلمه و، راپاڅېد او دې ماشوم ته يې اوبه راوړې. په همدې ترڅ کې امام حسين هم راويښ شو او اوبه يې وغوښتې؛ خو آنحضرت (ص) لومړی اوبه امام حسن ته ورکړې. فاطمې بي بي وپوښتل: حسن درباندي ډېر گران دی؟ رسول الله (ص) وويل: ((دواړه راته يو شان دي؛ خو وارد حسن و، اوبه لومړی هغه غوښتې وې.))

امام حسين د ظالم حکومت پر وړاندې په مړانه ودرېد او چمتو شو، چې پخپله، ملگري يې، ان تي روی نوزېږی يې شهيدان شي؛ خو ظلم او ظالم ته يې غاړه کېښووله او ټولو انسانانو ته يې وښووله چې: ((عزت، د حق پر لار په تگ کې دی او د حق په لار کې شهادت، د باطل په لار کې تر ژونده غوره دی.))

ان په کربلا کې ځوانانو؛ حضرت قاسم وويل: ((که داسې وي، چې ځواک او واک له امويانو سره وي؛ نو ما ته مرگ تر شاتو خوږ دی.))
هو! ژوند هغه مهال خوږ دی، چې مشر، قانون او اخلاق الهي وي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

څو ارلسمه زده کړه: خپره شوي لورنه (امام مهدي)

((بسم الله الرحمن الرحيم)) آيت يوسل و څورالس ځل په قرآن کې بيا ځلي شوي دي- يوسل و دريالس ځل د سورتونو په پيل کې او يو ځل د نمل سورت په آيتونو کې- يوازي په دې آيتونو کې ۲۲۸ ځل د لورنې په ځانگړنې ستايل شوي دي. پردې سربېره، په نورو آيتونو کې الله دې ځل په دې ځانگړنه ستايل شوي دي.

ددې آيتونو له ټولگې، دا مهم او ټوليز آر راڅرگندېږي: ((د انسان او نړۍ د پنځون بنسټ لورنه ده))؛ نو په هر ځای کې بايد ددې آر په لټه کې ووسو.

د رسول الله په بعثت کې د الله لورنه

الله په قرآن کې رسول الله ته وايي: ((وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ^۱) او ته مو نړيوالو ته يوازي رحمت لېږلې يې.))

الله تعالی د اسلام پېغمبر او نور پېغمبران ځکه مبعوث کړي، چې انسانان له خپلې لورنې برخمن کړي.

د آنحضرت (ص) اوصياء او ځايناستي هم، د رسول الله لارې ته دوام ورکونکي دي. د نبوي کورنۍ د امامانو د لړۍ د ولسم امام؛ حضرت مهدي هم ټولو انسانانو ته د پالونکي د پراخه لورنې يوه وړانگه ده.

۱. انبياء/۱۰۷ آيت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په ((آل ياسين)) زيارت کې چې د امام مهدي په باب دی، لولو:
(والرحمة الواسعة))، سلام دي پر تا وي ای د پالونکي پراخه
لورني.

حضرت جابر (رض) له رسول الله (ص) نه روايت رانقل کړی، چې امام
مهدي پکې په ((رحمة للعالمين)) ياد شوی دی.^۲

هو! هغه امام دی او پر ځمکه د الهي لورني او پېرزو پلي کولو ته د
الله زېرمه ده.

رسول الله (ص) د امام مهدي په باب وايي:

((تاسې ته د مهدي زېری درکوم، هغه به زما په امت کې مبعوث شي،
هغه مهال چې خلک يو له بل سره ډېر اړپېچ لري او هېڅه به کوتلي نه
وي او ټيکاو به نه لري، هغه به ځمکه له عدل او نياو ډکه کړي؛ لکه
څنگه چې له ظلم او تېري ډکه شوې ده. اسمان مېشتي او
ځمکمېشتي به ترې خوښ شي، شتمني به په سمه توگه پر خلکو
وويشي.))

يو سړي وپوښتل: رسول الله! د شتمني د سم ویش څه مانا ده؟

آنحضرت (ص) وويل: ((يعني په عدالت به شتمني پر خلکو
ويشي.^۳))

۱. بحار الانوار، ۵۲ ټوک، ۱۷۱ مخ.

۲. کليني، محمد بن يعقوب، الكافي، لومړی ټوک، ۵۲۷ مخ.

۳. كشف الغمه/ دويم ټوک، ۵۷۱ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

همداراز امام مهدي په ((غيبت صغرى)) كې په يوه ليك كې خپل
يوه ځانگړي ملگري ته ليكلي دي: ((زه د ځمكېشتو د هوساينې
لامل يم.))^۱

هو! امام مهدي ځمكېشتو ته د الهي لورنې او پېرزو يوه وړانگه
ده او كه د جگړې او تورې خبره يې هم كېږي؛ نو دا چار يې هغه
ظالمانو او سرغړاندو ته دى، چې د الهي لورنې د پلي كېدو پر لار
خنډ دي.

۱. كتاب الغيبه، شيخ طوسي، ۲۹۲.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

پينځلسمه زده کړه: اخروي نړۍ

شاوخوا ته چې گورو؛ نو ترسترگو کېږي، چې هر څه په خپل ځای کې ايښوول شوي دي. که ماشوم بېوسې دی؛ نو مور وپلار د هغه مينې له کبله چې ورسره لري، پالنه يې کوي او ټولې ستونزې يې ورهواروي. توکانهې ترڅې يا تروې نه دي، چې و مونږه کړوي او اوبنکه تروه ده، چې سترگه وساتي.

الله د لاس پر گوتو ډېر پوټکی ايښی، چې په راکتولو کې ستونزه و نه لري، زنگون يې هم داسې پنځولي، چې راکت کړای شي. د سترگو وريځې، باڼه، گاتې او کاسه، گردسره داسې پنځول شوي، چې سترگه مو خوندي وي. شونډې مو نرمې دي، چې په اسانۍ خبره وکولای شو او د خوړو پر مهال خواږه له خولې راتويې نشي. له ځمکې سره د لمر واټن يې داسې اوډون کړی، چې و مونږه سوزوي. خاوره يې راته وړيا چاڼخونه گرځولي، چې چټلۍ او به ورننوځي؛ خو رڼې او پاکې ترې راووځي، هر څه ته چې گورو، د الله تعالی ځواک او واک پکې وينو؛ نو آيا شونې ده، چې هغه الله چې زموږ بدن او په ټوله نړۍ کې يې دومره بنکلا، هنر، صنعت او حکمتونه ايښي، تر څه مودې روسته، د انسان په مړينې سره، هر څه ته د پای ټکی کېږدي؟

آيا له ځان سره ويلاى شو، چې انسان نوزېږي، ژني، ځوان، پوخ منگی، ورپسې بوډا او په مړينه يې دوسيه وتړل شي او هر څه يې پای ته ورسې؟

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

يوې بېلگې ته پام وکړئ:

که يو څوک ډېرو خلکو ته مېلمستيا وکړي او پر دسترخوان په خورا نظم ډول ډول خواړه، څښاک، سبزيانې او مېوې کېږدي؛ په مېلمستون کې يې ښکلا ته ډول ډول پردې او څراغونه راڅرولې وي؛ خو مېلمان په يو بل ته د درناوي پر ځای پر يو بل يرغل وکړي، يو د بل حق تر پښو لاندې او ولتارې او تر څه مودې روسته، شخړه پای ته ورسې، دسترخوان راټول، څراغونه بند او مېلمستيا پای ومومي؛ نو آيا خلک به دې سړي ته چې دا مېلمستيا يې چمتو کړې وه، نه وايي، چې زحمتونه دې تويې ولاړل او مېلمستيا دې هڅې وه؟ آيا داسې نه ده، چې له دې مېلمنو يوه گټه شوې وه او د مېلمستيا يوه موخه وای؟

تر دې بېلگې روسته، خپلې زده کړې ته ورځو.

ځمکه خپور شوی دسترخوان دی، چې ډول ډول خواړه، مېوې، رنگونه، خوندونه، سيندونه، غرونه، کانونه او ښکلاوې پرې ايښوول شوي او ځمکېشتمني د څه مودې لپاره په دې ستر کور کې دي. ځينې خلک ظالمان او ځينې مظلوم دي. که تر څه مودې روسته ټول مړه او د لمر څراغ توت او دسترخوان راټول شي؛ نو په دې پنځون کې څه گټه ده؟ که له خوړو انسان جوړ شي او انسان ومري او خاورې شي او هېڅ ډول ثواب او عذاب نه وي او بد او ښه خلک ټول يو ځای ورک او پوپناه شي؛ نو دا پنځون به څه موخه ولري؟ که مور چمتو نه يو، چې بې موخې دسترخوان خپور کړو؛ نو حکيم الله هم بې موخې انسان نه پنځوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

الله حکيم دى، تردې چې زموږ درېدو ته يې د پښو تلى جوړ کړى او د بشر هر څه يې پنځولي دي. موږ نشو ويلای چې هر څه بشر ته پنځول شوي؛ خو بشر يوازې خوږو او ويدېدو ته پنځول شوى دى؛ نو بايد يو ((حساب و کتاب)) او ((ثواب و عذاب)) وي او لکه څنگه چې په مني کې د ونو پانې رږېږي او بېرته رازغونېږي او لکه څنگه چې تر ويدېدو روسته بېرته راوېښېږو، بايد بيا ځلي انسان راژوندى شي، چې د خپلو نېښکنيو او بديو حساب ورسره وشي؛ البته د نېښکنيو او بديو د لاسپارې يوه برخه په دې نړۍ کې هم ورکول کېږي؛ خو آريز ثواب او عذاب په هغې نړۍ کې دى.

د مري راژوندي کېدل؛ لکه له خوبه راپاڅېدل او د هېرې خبرې د رايادولو په څېر دي. هماغه الله چې موږ يې پنځولي يوو، کولای شي تر مرگ روسته مو بيا ځلي راژوندي کړي.

لکه څنگه چې څوک د لومړي ځل لپاره يو موټر جوړ کړي، کولای شي پورزې يې يو له بله جلا او يو ځل بيا يې سره وښلوي. لکه څنگه چې موږ کولای شو، څښته بېرته خاوره او بيا هماغه خاوره بېرته څښته کړو. آيا داسې نه ده، چې د ماشوم غاښونه ووځي؛ خو پر ځاى يې بيا ځلي کلک غاښونه راوځي؟ ان که د انسان د بدن يوه کوچنۍ ذره وي، پر يوه انسان باندې اوږي. تاسې د انگور د تاک يوه پښخه سانتي متره ښاخ پرې کوئ، په ځمکه يې ټومبئ او کړئ، بيا هماغه کوچنۍ قلمه پر ستره ونه واوږي.

نوهغه الله چې يوه کوچنۍ قلمه ونه کولای شي او د غاښونو تر لوېدو روسته د اوږد ژوند لپاره بيا ځلي کلک غاښ را ايستلى شي او په

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

مني کې رږ بدلې ونې په پسرلي کې بيا زرغونولى شي او ويده بېرته
راوښمولى شي؛ نو مري هم بېرته راژوندي كولاى شي؛ ځكه كه بيا
يې راژوندي نه كړي او انسان په مرگ ورگ او پوپناه شي؛ نو د هغې
بې گټې مېلمستيا په شان به وي، چې مېلمانې يو پر بل تېرى وكړي
او دسترخوان راټول شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

شپاړسمه زده کړه: ثواب او عذاب

الله د خپلو پيغمبرانو له لارې، له هغو کسانو سره يو لړ ژمنې کړې دي، چې پر الله، قيامت او پيغمبرانو ايمان لري.

ژمنه يې کړې، چې په جنت کې به د تل لپار ژوند ولري او له ډول ډول مېوو، خوړو، خونبڼو او خوندونو چې څه غواړي، گټنه ترې کولای شي. په جنت کې درد، غم، کړاو او خپگان نشته هلته ناروا خبره نه کېږي. هغوی چې په دنيا کې د الله احکام منلي، په خورا غوره ډول مېلسمتيا ورکول کېږي. مېلمه پالان يې هم خورا ښکلي او ښايسته دي. موز پر جنتي اوبو او جنتي مېوو نه پوهېږو؛ ځکه موز چې په دنيا کې له هر ښه خيزه خو ځل گټنه وکړو؛ نو زړه مو وهي. د بېلگې په توگه، سېلانيانو ته هغه ښارونه او ځايونه په زړه پورې دي، چې تراوسه نه وي ورغلي؛ خو په خپله د هغه ځای، ځايي خلکو ته کوم په زړه پورې توب نه لري؛ خو په جنت کې، سره له دې چې جنتيان تل دي؛ خو هره کتنه چې کوي، خوند ترې اخلي.

خو هغو کسانو چې په دنيا کې ناوړه چارې کړې وي؛ په خبره او يا په زور يې خلک کړولي او د الله له نعمتونو يې گټنه کړې وي؛ خو د الله مننه يې نه وي کړې، د الله د احکامو د پلي کولو پر ځای يې له ((غيرالله)) لاروي کړې وي، نه يې لمونځ کړی وي او نه يې د پيغمبرانو خبره منلې وي، له خپل مور وپلار سره يې ناوړه چلن کړی وي، د نورو حق يې لتاړلی وي، پر خپلو ناوړه کړنو پښېمانه شوي نه وي او بښنه يې نه وي غوښتې؛ نو دې ډول خلکو ته دوزخ چمتو شوی دی. د دوزخ اور هېڅکله نه سړېږي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په قرآن کې لولو:

((جنتيان، دوزخيان پوښتي: څه دوزخيان کړي؟))

ځواب ورکوي:

لومړی وايي: ((قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ^۱ = موږ له لمونځ کوونکیو ځنې نه وو،))

دویم وايي: ((وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ^۲ = او بېوزلیو ته مو خواړه نه ورکول،))

درېیم وايي: ((وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ^۳ = او تل له باطل پالو سره ملګري او یوه خوله وو،))

څلورم وايي: ((وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ^۴ = او تل مو د جزا ورځ دروغ ګڼله،))

کله انسان په یوه شېبه کې چاقو په خپله سترګه ورتیومي؛ خو تل ځان رڼدوي، د برېښنا په لوشو مزو کې ګوتې وهي او مري؛ نو ګناه او په سترګه کې چاقو ورتیومبل یوه شېبه وي؛ خو اغېز یې تر تله پاتېږي

۱. مدثر/ ۴۳ آیت.

۲. مدثر/ ۴۴

۳. مدثر/ ۴۵

۴. مدثر/ ۴۶

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په دنيا کې هم شونې ده، چې انسان په يوه شبېه کې سرغړونه او گناه وکړي؛ خو تل ځان د الله په قهر و عذاب اخته کړي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اوولسمه زده کړه: د پنځگرو ويناوې (حمد سورت)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

د لوراند او لورين الله په نامه

تل او په هر ځای کې، چارې مهم وگړي پيلوي. د بېلگې په توگه: د يوې مهمې ودانۍ بنسټ ډبره د هماغې سيمې يو ستر شخصيت ږدي. د کارخانې په پرانستو کې پټۍ يو مهم او اوچت شخصيت پرې کوي. په جگړه کې د يرغل حکم د ستر مشر له خوا ورکول کېږي؛ نو موږ مسلمانانو ته به غوره دا وي، چې خپلې چارې د الله په نامه پيل کړو، چې پوهه، ځواک او مينه يې تر هر چا غوره ده.

د قرآن لومړۍ آيت په ((بسم الله)) پيلېږي. نورو پېغمبرانو هم خپلې چارې په ((بسم الله)) سره کولې. د خوړو، سفر، ويدېدو، موټر کې سپرېدو په پيل کې د ((بسم الله)) ويلو سپارښتنه شوې ده.

((بسم الله)) له الله سره د آشنایۍ، پناه وروړو او ترې د مرستې غوښتنو نښه ده.

همداچې انسان وايي: ((د لوراند او لورين الله په نامه))؛ يعنې الله تعاليه! پر تا ايمان لرم، د سره مينه لرم، له تا مرسته غواړم او په نامه دې خپلو چارو ته الهي رنگ ورکوم.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ستاينه يوازې نړۍ پال الله ته ده.

((رب)) هغه ته ويل کېږي، چې هم د يوه خيز خبستن وي او هم يې په وده او روزنه کې ونډه لري. الله هم د هر څه خبستن دی او هم هر څه ته وده ورکوي. ((الْحَمْدُ لِلَّهِ)) د مننو غوره ډول دی.

انسان د نېنگنيو پر وړاندې مننه کوي او الله د ټولو نېنگنيو سرچينه ده.

هو! که له يوه زده کړيال نه د ښه سبق لوستو په پار مننه کوو؛ نو بايد د سبق له سرچينې، چې ښووند يې دی، هم مننه وکړو.

الله د هر څه لپاره د ودې او روزنې ځانگړې لار ټاکلې؛

د هندوانې زبني ته وده ورکوي، چې هندوانه شي.

د شاتو موچۍ ته يې ورزده کړي، چې پر کوم خيز کېني او څنگه شات جوړ کړي. د موچۍ په بدن کې درې ډوله کارخانې دي؛ د شاتو جوړولو کارخانه، د زهرو جوړولو کارخانه او د موم جوړولو کارخانه، موچۍ ته يې د ځالي جوړولو هنر هم ورزده کړی دی.

نور چې يو څه جوړ کړي؛ نو پرېږدي يې او ځي ترې. د بېلگې په توگه: هغه چې غالی اوبدي او يا يوه ودانۍ جوړوي، خپل جوړ کړي نورو ته يې ورکوي او په خپله په بلې غالی او ودانۍ پسې ځي؛ خو الله

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

چې هر څه پنځولي، د يوې شېبې لپاره يې هم يوازې نه دي پرېښي او
غافل ترې نه دي.

قرآن وايي: ((وَمَا كُنَّا مِنَ الْخَلْقِ غَافِلِينَ^۱) او موږ هېڅکله له خپلو
مخلوقاتو غافل نه وو.))

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(هغه الله چې) لوراند او لورين دی.

ددې دوو کليمو جرړه د الله تعالی لورنه او رحمت دی. الله
(رحمان=لوراند) او ((رحيم=لورين)) دی.

د الله د لورنې څو بېلگو ته اشاره کوو:

پنځون يې لورنه ده.

روزي ورکول يې لورنه ده.

روزنه يې لورنه ده.

د الله له لوري د گناهونو بښنه يې لورنه ده.

۱. مؤمنون/۱۷ آیت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

همداچې بنو کارونو ته لس ثوابونه او بد کار ته يوه سزا ورکوي،
لورنه يې ده.

الله د مور و پلار په زړه کې د اولاد مينه اچولې ده.

الله انسان ته عقل، پوهه او حافظه ورکړې ده.

الله انسان ته سترگې، غوږونه او ماغزه ورکړي دي.

د لمر ځلا، د بوټو زرغوني او د څارويو اېل او رام د هغه له لوري دي

زمور پوهه، ځواک او ژوند د هغه په لاس کې دی.

الله چې دومره لوراند دی؛ نو غوره ده، چې ستاينه يې وکړو. مينه
ورسره وکړو، په لمانځه او دعا ورسره خبرې وکړو، خبره يې ومانو او
سروغړونه ترې ونه کړو.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

(هغه الله چې) د جزا د ورځې مالک (او واکمن) دی.

که څه الله په هر ځای کې د هر څه مالک دی؛ خو د قيامت پر ورځ
انسان بنه پوهېږي، چې الله مالک دی. انسان تل تذکیرې او
پېژند پانې ته اړمن دی؛ خو په عادي حالت کې دا اړتيا نه درک کوي؛
خو له هېواده د بهر تلو او يا راستنېدو پر مهال، په بنوونځي کې نوم

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

ليکنې پر مهال، په پوهنتون کې د نوم ليکنې پر مهال، له بانک نه د پيسو اخستو پر مهال او دې ته په ورته چارو کې انسان پېژند پانې ته اړتيا پيدا کوي او په دې وخت کې يې تر هر وخته ډېره اړتيا ننگېږي.

په قيامت کې هم چې شتمني، کورنۍ، علم، مقام او دوستان د انسان لپاره څه نشي کولای؛ نو انسان په خپل ټول وجود سره پوهېږي، چې بې له الله بل هېڅوک هم واک او ځواک نه لري او پر هغه ورځ پوهېږي، چې مالک او خښتن يوازې الله دی. (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ)

الله هم زموږ پينځگر او هم پالونکی دی او هم يې ډول ډول رحمتونه رالېږلي او هم مو په قيامت کې يوازې له هغه سره سروکار دی.

نو يوازې الله لمانځو او مرسته ترې غواړو.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

(پالونکيه!) يوازې تا لمانځوو او يوازې له تا مرسته غواړو.

هر څوک په يو چا پورې تړاو لري، ورسره مينه کوي، مرسته ترې غواړي، غږ پرې کوي او خپلې ستونزې ورته وايي. انسان هم په لمانځه کې لومړی وايي: الله تعاليه! ته خورا لوراند او لورين يې (بسم الله الرحمن الرحيم)

بيا وايي: ته مو پالونکی يې (رب العالمين)

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

راتلونکې او قيامت ستا په واک کې دى (مالک يوم الدين)

نو موږ يوازې ستا بندگي کوو او يوازې له تا مرسته غواړو (اياک
نعبدو و اياک نستعين)

يا الله! ((غير الله)) يا يې څه له لاسه نه کېږي، يا نه گټه رارسولای شي
او نه تاوان.

يا مو غږ نه اوري.

يا مو له اړتياوو خبر نه دي.

يا راسره مينه نه لري، چې مرسته مو وکړي.

يا لږه مرسته کوي.

يا د يوې شېبې لپاره مرسته کوي.

يا بې د مرستې په پار منت راږدي.

يا مو د خپلې مرستې په پار مريښې او ذلت ته راکاږي.

نواى الله! د ((غير الله)) پرځاى يوازې ستا بندگي ته غاږه ږدو (اياک
نعبدو) او يوازې له تا مرسته غواړو. (اياک نستعين)

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اهدنا الصراط المستقيم

مورد ته سمه لار راوښيه ؛

انسان د جماداتو په شان په تپه ودرېدای او راکد کېدای شي. انسان اند لري، خبرې کوي، خواړه خوري، ملگري ټاکي، کتاب لولي، دنده ټاکي؛ نو ټول انسانان بايد په اند، خبرو او کړنو کې يوه لار غوره کړي. انسانان په لار ټاکنه کې تېروځي او پښېمانېږي. انسانان بايد پر داسې لار روان شي، چې سمه وي او کره نه وي او سمه لار هماغه نېغه لار ده، چې د (اهدنا الصراط المستقيم) په غونډله کې يې له الله غواړو، چې مورد هغې نېغې لارې ته ورسيځ کړه؛ هغه لار چې د دنيا و آخرت نېکمرغي پکې وي؛ هغه لار چې پېغمبران او د الله غوره بندگان پرې تللي دي، هغه لار چې کرلېچونه، پېچومي، تېروتنې او پښېمانۍ پکې نه وي.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ
د هغولار چې لورنه دې پرې کړې، نه (د هغولار) چې غوسه شوی پرې
يې او نه د بېلارې شويو لار !
شونې ده، هر څوک خپله لار، اند او کار سم او پرحق گڼي؛ خو له الله
غواړو، چې زموږ لار د پېغمبرانو، صالحانو، شهداوو او رښتینولار
وگرځوي. هو ! شته داسې کسان، چې الله ډول ډول نعمتونه ورکړي؛

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

خو ناشکره او ورکلاري شو او يوه ډله په همدې نړۍ کې د الله پر قهر او عذاب اخته شوې ده.

مورډ له خپل الله دوه څيزونه غواړو:

يو دا چې نېغې لارې ته مو ورسېځ کړي، د هغو کسانو لار، چې نعمت يې ورکړی دی.

دويم دا چې مورډ د الله نعمتونه، په خپله ناشکرۍ، گناه او کړلارۍ د الله تعالی پر قهر بدل نه کړو.

هو! د الله نعمت يو ډول خیر دی او سمه گټنه ترې بل څيز دی؛ د بېلگې په توگه: پوهه او ليکنه د الله نعمت دی؛ خو کولای شو د الله له دې نعمتونو ناوړگټنه وکړو او د مينې د ليک پر ځای پرې کنځا وليکو.

حمد سورت ته تر يوې ځلغنده کتنې روسته، اوس يو بل آيت څېړو: له نورو سره زموږ نېکي لاملېږي، چې الله مو نعمتونه راډېر کړي! البته که د الله نعمتونه نورو ته ور ايشار کړو؛ نو هم به مو د نعمتونو

۱۱۱. که په مېلمستيا کې يې له مېوو ډک لوبنی راوړي، که مورډ يوازې په خپله مېوه راواخلو؛ نو لوبنی به له مورډ لرې او د نورو په مخ کې به يې کېږدي؛ خو که مېوه يې مورډ ته راوړه او يوه مېوه ترې هغه ته ورکړو، چې نبی اړخ ته مو ناست دی او يوه مېوه ترې هغه ته ورکړو، چې کين لوري ته مو ناست دی؛ نو تر هغه چې مورډ په خپله نورو مېلمنو ته مېوه ورکړو؛ نو کوربه به د مېوو لوبنی زموږ په مخ کې ايښی وي؛ نو همداسې، تر هغه چې مورډ خدای له بندگانو سره نېکۍ کوو؛ نو د الله د نېکيو لوری به مورډ يو او پر مورډ به خپلې نېکۍ رالوروي. قرآن کریم وايي: ((إِنْ أَحْسَنْتُمْ أُحْسَنْتُمْ لَأَنْفُسِكُمْ أَصْرَاءُ/ اووم آيت = که نېکي وکړئ، له ځان سره به مو کړي وي.))

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

شکر پر خای کړی وي او هم به یې د تلیاتنې لامل شوي یو؛ لکه څنگه
چې الله وايي:
(وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ^۱) او لکه الله چې درسره نښېګڼه کړې
ده، ته هم نښېګڼې کوه.))
هو! له نورو نښېګڼه کول، الهي حکم دی، چې کول یې ستر ثوابونه
لري.
له نورو سره نېکي کول، د انسانانو ستونزې هواروي او د ټولنې د
وګړيو ترمنځ برابري او روري رامنځ ته کوي.
له نورو سره نېکي کول لاملېږي، چې که کومه ورځ مور په ستونزو
کې یو؛ نو هغه به راسره مرسته کوي، چې نېکي مو ورسره کړې ده. له
نورو سره نېکي کول، له الله تعالیه د مننې یو ډول دی.
له نورو سره نېکي کول، هر ډول مینه، چوپړ، ملاتړ او مرسته
رانغاړي.

۱. قصص/ ۷۷ آیت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اتلسمه زده کړه:

د پنځگروينا (والعصر سورت)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِیْ حُسْرٍ ﴿٢﴾ اِلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوْا
الصّٰلِحٰتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾
ژباړه:

د لوراند او لورین الله په نامه

۱ پرزمني قسم! ۲ بېشکه (هر) انسان په زیان کې دی. ۳ خو
بې له هغوی چې ایمان یې راوړی او ښه (کارونه) یې کړي او یو بل ته
یې د حق سپارښتنه او د زغم سپارښتنه کړې وي.
وخت خورا مهم او گران دی او الله یې په ټولو وختونو قسم خوړلی
دی، د بېلگې په توگه:

(والفجر^۱) په سپېده داغ قسم!

(والصبح^۲) پر سهار قسم!

(والضحی^۳) پر غرمه قسم!

(والنهار^۴) پر ورځ قسم!

(والعصر^۵) پر ماښام قسم!

۱. فجر/ لومړی آیت

۲. تکویر/ ۱۸ آیت

۳. ضحی/ لومړی آیت

۴. شمس/ ۳ آیت

۵. عصر/ لومړی آیت

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

(والیل^۱) پر شپه قسم!

(وَ اللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ) ! او پر شپه قسم، چې (لمن

راټوله او) شا کړي!

د گټنې او تاوان توپیر

الله تر قسم خوړو وروسته وايي:

((إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي حُسْرٍ = بېشکه (هر) انسان په زیان کې دی.))

که توکي وي او بیه یې راټیټه شي، تاوان دی. د بېلگې په توگه که

سره زر ارزانه شي؛ نو وايي، چې څښتن یې ((ضرر)) کړی دی؛ ځکه

سره زر شته؛ خو بیه یې راټیټه شوې ده؛ خو که توکي او پانگه دواړه

له منځه ولاړه شي، وايي، چې ((خسارت)) یې کړی دی. د بېلگې په

توگه هغه یخ پلوری، چې گهاک و نه لري؛ نو دلته د یخ بیه راټیټه

شوې نه؛ بلکې پانگه اوبه شوې ده.

که انسان له خپل عمره سمه گټنه و نه کړي؛ نو پانگه یې له منځه

تللې؛ ځکه د انسان عمر یې تر ټولو اوچته پانگه ده.

که مال یې له منځه ولاړ شي؛ نو پر ځای یې نور راتلای شي؛ خو تللی

عمر بېرته نشي راتلای.

^۱ لیل/ لومړې آیت

^۲ مدثر/ ۳۳ آیت

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

((إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّاصُوا

بِالصَّبْرِ))

خوبې له هغوی چې ایمان یې راوړی او ښه (کارونه) یې کړي او یو بل ته یې د حق سپارښتنه او د زغم سپارښتنه کړې وي.

قرآن کریم وايي: ((پر زمانه او روزگار قسم، چې انسان د اوبه کېدو او توییدو په حال کې دی؛ یعنې هره شېبه یې ځي او بېرته نه راگرځي؛ خو هغه کسان چې ایمان یې راوړی او ښې چارې کوي، چې د عمر له لاسه ورکولو پر وړاندې یې د ایمان او ښو کړنو پانگه لاس ته راوړې ده.

پر الله، قیامت او آسماني پېغمبرانو ایمان، پر حق او حقه لار ایمان دی.

په حدیث کې راغلي دي: ((ایمان لس درجې دي؛ د ځینو ایمان په ټیټه درجه کې او د ځینو په لوړه درجه کې دی.))

د بشپړ ایمان ښه داده:

انسان تر هغه څه چې په خپل لاس کې یې دي، پر هغه څه ډېر ډاډ ولري، چې له الله سره دي. د بېلګې په توګه: و نه وایي: ((دا چې زده کړه مې کړې او ښې نمرې مې اخستي؛ نو ښکمرغه به شم.)) و نه وایي: ((دا چې پلار مې شتمن دی؛ نو ښه او هوسا ژوند به ولرم.))؛ ځکه شونې ده د انسان ټوله پانگه په یوه شېبه کې له منځه ولاړه شي.

مور باید له خپلو شونتیاوو او هڅو ګټنه وکړو؛ خو فکر و نه کړو، چې هر کاره یو. کله د برښنا ټوله لینکشي سمه وي، ګروپونه سم وي؛ خو له برج نه برښنا پرې شوې وي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

مولا علي كرم الله وجهه وايي: ((و مې ليدل، چې هوډونه گډوډېږي؛ نو پوه شوم، چې يو الله شته، چې له بلې لارې د چارو سمونه كوي.)) له خپلو هڅو دې لاس پر سر نشو؛ خو بايد ومنو، چې زموږ هڅې، اند او كړلارې د الله د ارادې په مخ كې ډېږدای نشي. معمولاً په قرآن كريم د (آمنوا) كلمې ترڅنگ د (عملوا الصالحات) كلمه راغلې، چې ووايي: ((ايمان)) بايد له ((نېكو كړنو)) سره مل وي.

كه مور وپلار خپل اولاد ته ووايي، چې مينه درسره لرم؛ خو خپل اولاد ته كوم كار و نه كړي؛ نو اولاد به ووايي، چې دا لا څنگه مينه ده، چې له عمل سره مل نه ده؟

قرآن كريم، رسول الله (ص) ته وايي: ((خلكو ته ووياست، چې كه له الله سره مينه لرئ؛ نو له مالاروي وكړئ.))^۱

مينه او ايمان بايد له عمل سره مل وي؛ هغه هم له نېك عمل او ښو كړنو سره؛ هغه هم ټولې هغه ښې چارې چې د كولو زمينه يې وي؛ نه دا چې ځينې ښې كړنې وكړو او ځينې نه. كه پورې يوازې يو يا دوه پاتېكي درلودل؛ نو موږ يې بام ته نشو خېژولای.

كه رنځورد طبيب په يوازې ځينو خبرو عمل وكړي؛ نور غبه نشي. كه يو ماشوم وزېږېد او يوازې لاس و پښې او سر يې وده وكړه او د بدن نور غړي يې وده و نه كړي؛ نو دا ماشوم به سم ژوند ونشي كړای.

۱. بحار الانوار، ۸۳ ټوك، ۱۸۹ مخ.

۲. آل عمران/ ۳۱ آيت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ايمان او عمل د ستنې او تار په شان دي، چې يو ځای وي؛ گڼدل کولای شي.

((وَتَوَاصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَاصُوا بِالصَّبْرِ))

او يو بل ته يې د حق سپارښتنه او د زغم سپارښتنه کړې وي. الله په دې سورت کې وايي: ټول خلک د يخ په څېر او به کېږي او تاوان کوي؛ خو هغه انسانان چې ايمانوال او نېکچاري وي؛ ځکه څومره چې يې عمر کمېږي؛ اپوټه يې ايمان او نېکې کړنې زياتېږي. د سورت په پای کې وايي: يوازې په خپل فکر کې کېدل کافي نه دي؛ بلکې بايد به بشپړه زړه سواندي، نورو ته هم پر حق لار د تلو سپارښتنه وکړي (وَتَوَاصُوا بِالْحَقِّ) او په يوه ځل او دوو ځلو دې زړه نه خوشحالوي؛ بلکې تل دې د حق پر سپارښتنه ټينگار وکړي او که چا يې خبرې ته غوږ کېښود؛ نو نهيلېږي دې نه؛ بلکې دومره مقاومت او صبر دې وکړي، چې نور هم د حق لارې ته راواړوي، د هغه چا په څېر، چې غواړي يو لرگي مات کړي؛ نو دومره تېروهي، چې مات يې کړي او هېڅکله نه وايي، چې څو تېرونه مې ووهل؛ خو مات نشو؛ نو لاس پر سرېږم. (وَتَوَاصُوا بِالصَّبْرِ)

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

نولسمه زده کړه: د پنځگرو وينا (درې نعمتونه)

الله په قرآن کې وايي:

((أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدًا. أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ. وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ = آیا

(انسان) انگېري، چې هېچا ليدلی نه دی (چې بڼېگڼه يې نه ده کړې)

؟! آیا دوه سترگې مو ورکړې نه دي؟! او يوه ژبه او دوې شونډې؟!))

انسان ويني؛ خو داسې خيال کوي، چې الله تعالی به يې نه ويني؟!!

آیا هېر کړي مو دي، چې الله تعالی سترگې ته خو ساتندويان

گومارلي دي؟

اوبنکې تروې دي، چې دننه سترگه وساتي او وريځي، بانه او

سترغلي چې د سترگې سپرگي دي.

د سترگې انځور اخستنه، او ډونولو ته اړتيا نه لري، سترپا نه لري،

هم ساده انځور اخلي، هم رنگي. آیا د انځور اخستو دستگه چې له

خلېبښينو او بو جوړه شوې او په ميليونو انځورونه اخلي، پنځگړه

لري؟

پر انځور اخستنې سربېره، په سترگو د غوسې او مينې څرگندونه

کېږي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

سترگه د انسان د ښکلا وزله ده. انسان په يوه سترگه نشي کولای، چې واټن، ژوروالی او واټن په ښه توگه درک کړي. سترگه د وگړيو د پېژندو وزله ده.

که د انسان غوږونه، شونډې او خوله تړل شوې وي، پېژندل کېږي؛ خو که پر سترگو يې پټی وي او وتړل شي؛ نو نه پېژندل کېږي. سترگې نور خلک اغېزمنوي، د استاد له سترگو د زده کړيال د سترگو حيا.

(وَلِسَاءًا وَشَفَقَتَيْنِ = او يوه ژبه او دوې شونډې!؟)

ژبه په دوو شونډو کلمې جوړوي او بې شونډو ډېری کلمات او غږونه نشي جوړولی.

بېلابېلې لهجې او ژبې د الله د ځواک له نښو ځنې دي. انسان د جملاتو او کليماتو په جوړولو کې محدوديت نه لري.

په ژبه خوند شکل کېږي.

د الله تعالی په ځواک، هومره اوبه، چې د حرکت، خبرو او ژوولو لپاره په کار دي، په خوله کې په اتومات بڼه جوړېږي، چې ژبه په وينه او خوب کې لمده وي.

د خولې د اوبو توليد نه لږدی نه ډېر، چې له خولې راتويې شي او نه دومره لږدی، چې انسان دې اړ کړي، چې تل د اوبو ترڅنګ ووسي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

د خولې د اوبو خوند خوږدی او بڼه يې داسې ده، چې د خوړو په هضم کې مرسته کوي.

ژبه خواړه د ژوولو لپاره غاښونو ته ورکوي؛ خو پخپله تر غاښونو لاندې نه راځي. ژبه خواړه څاري او تر خوړو روسته، خوله جارو کوي.

شونډې هم الهي نعمت دی. په ښکلې او منحني بڼه دي، په همدې شونډو ماشوم د مور تې روي، انسان پرې خبرې کوي، پوکې ورکوي، هوا پرې په آسانی او وړيا توګه نښاسي او وباسي.

رښتيا که شونډې يو د بل د پاسه نه وای او پرانستې وای؛ نو انسان څومره بدرنگېده، د خوړو او څښلو پر مهال به يې خواړه او اوبه له خولې راتويېدې او له خورا ستونزو سره به مخ و.

الله په قرآن کې څو ځل ويلې دي: که نعمتونه مو اپوټه کړي وای، تاسې به څه کول او چا ته به مو پناه وروره او چا به مو ستونزه هواروله؟ د بېلګې په توګه: په ملک سورت کې لولو: ((قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَّعِينٍ=ووايه: ((ما خبر کړئ، که (د سيمې) اوبه مو [په ځمکه کې] ښکته ولاړې شي؛ نو څوک درته روانې او خوندورې اوبه راولي؟!)) ((

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

يوويشتمه زده كړه: د پنځگر وينا (له سختيو به نه ډار پرو)

الله په قرآن كې وايي:

((فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا. إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا^۱) نو په حقيقت كې له (هرې) سختۍ سره يوه اساني شته، په رښتينه كې له (هرې) سختۍ سره يوه اساني شته، ((

انسان دې داسې نه كوي، چې له ستونزو، سختيو او كړاوونو سره د مخېدو پر مهال يې يوازې ظاهر وويني؛ بلکې بايد ومني، چې له سختيو سره آساني هم شته دی.

بزگري ستونزمن چار دی؛ خو که انسان ومني، چې محصولات او مېوې يې د کار په پای كې وي؛ نو دې ستونزو ته غاړه ږدي.

زده كړه، كار كول، د نورو چوپړ او دې ته ورته چارې ستونزمنې دي؛ خو عالمېدل، پر خپلو پښو درېدل او محبوبېدل ورسره دي.

لمونځ كول او په تېره د سهار لمانځه ته جومات ته تگ خورا ستونزمن چار دی؛ خو د الله رضا او د خورا ډېرو ثوابونو را يادول يې د ستونزو گالل اسانوي.

نابرده رنج گنج ميسر نمی شود مزد آن گرفت که جان برادر کار کرد

۱. انشراح ۵-۲ آيتونه.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

که پوه شو، چې د سختيو او ستونزو گالل، د الله د خوښۍ لامل دی،
موربه يې وزغمو؛ لکه که پوه شو چې د رنځ درملنه مو په پلانيو
ترخو درملو کې ده؛ نو هر و مره يې خورو.

که پوه شو، چې ټولو برياليو وگړيو، د ژوند تراخه ځکلي؛ نو موربه
يې هم وځکو.

که پوه شو، چې سختۍ او کړاوونه مو هونبنياروي او له بې توپيرۍ
او بې خيالیۍ مو ژغوري او که پوه شو، چې صبر او مقاومت د الله د
خوښۍ لامل گرځي؛ نو په خورا خوشحالی سره، سختيو او ستونزو
ته ورغاړې وځو.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

يوويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (دروغ)

دا چې دروغ داسې يوه گناه ده، چې ويلو ته يې وخت، ځای، ځواک، پيسو او وزلي ته اړتيا نشته؛ نو انسان پرې ژراخته كېږي.

شته داسې نا امله وگړي، چې خلکو ته د دروغو ژمنې ورکوي، خلک د ځان پلوي کوي او حکومت پرې کوي.

په درواغو ويلو انسان خورا خطرناکې کړنې کوي. د يوسف عليه السلام روڼو په دروغو خپل پلار ته وويل: ((که يوسف د سيل لپاره راسره ولېږي؛ نو موږ به يې خير غواړي او ساتونکي يو.)) تر هغه روسته يې په دروغو وويل: ((هغه لېوه خوږلی دی، ان د شپې شپې خپل پلار ته ورغلل او ويې ژړل.))

په زرو نوبه انسانان، د نا اهلو د دروغ ويلو له لامله ښکېل او ان وژل شو او يا په بند کې بنديوان شوي دي. ټول پېغمبران، دروغ ويل گناه گڼي.

امام حسن عسکري وايي: ((دروغ د نورو گناهونو کونجی ده.))

لکه څنگه چې د يوسف عليه السلام روڼو په خپلو دروغو خپل يو رور وتښتاوه او په څاه کې يې ورواچاوه او پېغمبر پلار يې، په لسونو کلونو ویرجن او غمجن کړ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

امام صادق وايي: ((ملگري مو د رښتيا ويلو له لارې وپېژنئ، نه دوی د عبادت له لارې؛ ځکه کله ځينې وگړي عبادت کوي، لمونځونه کوي، روژې نيسي؛ خو خبره يې دروغ وي.))

که انسان دروغ ووايي او خبره اپوټه کړي؛ نو د نورو خلکو فکر او عمل هم اپوټه کوي.

دروغجن بېوزلېږي؛ ځکه د بېلگې په توگه، که يوه هټيوال يو څه وپلورل او په دروغو يې وويل، چې دا توکی روغ دی؛ خو که هغه توکی نيمگړی يا روغ نه و؛ نو بل ځل ترې څوک سودا نه اخلي او په خپلو همدې دروغو خپل گهاک له ځانه توري کوي او بېوزلېږي.

دروغجن يې حيا کېږي؛ ځکه نورو ته چې يې دروغ ورڅرگند شول؛ نو بې پته شي او او بې پته انسانان پر بې حيا چارو لاس پورې کوي. دروغ ليکل، د دروغ ويلو په څېر دي او گناه ده.

که يو ډاکټر رنځ تشخيص نه کړي او رنځور ته نسخه وليکي؛ نو دروغ يې ليکلي دي.

کله موږ د تفريح او سات تېرۍ لپاره نورو ته دروغ وايو، نورو ته دروغ رانقلوو او کله په دروغو يو ناروا چار د يوه ولايت خلکو ته ورمنسبوو.

دروغجن تل په تشويش کې وي، چې هسې نه دروغ يې نورو ته معلوم او بې پته شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

په رواياتو کې راغلي دي: ((له دورغجن سره ملگرتيا مه کوئ))
خلک چې د دروغجن له دروغو خبر شي، له هغه لرې کېږي او ژوند
پرې ورتريخېږي.

داسې بايد و نه کړو، چې څه مو واورېدل، نورو ته يې ووايو؛ ځکه
ډېری اورېدل شوي، دروغ وي.

ماشوم او کوچني ته هم دروغ ويل حرام دي. اسلام سپارښتنه کوي،
چې ان په ټوکو کې هم دروغ مه وياست.

د دروغو ډولونه:

کله يو موټر چلوونکی په ځانگړيو څراغونو او په پرله پسې
هارنډونو خلکو ته داسې څرگندوي، چې په موټر کې مې رنځور دی،
حال دا چې داسې نه ده، چې دا کاري يې يو ډول دروغ دي.

کله انسان په خپلو کړنو دروغ وايي، د بېلگې په توگه په خپله ژمنه
عمل نه کوي، يا خپل سر د ښه والي يا بد والي په ښه خوځوي، حال
دا چې هغسې نه دی، چې څنگه څرگندونه کوي.

البته په هر ځای کې رښتيا ويل هم جايز نه دي، د بېلگې په توگه: که
څوک مو وپوښتي: پلاني په ما پسې بد ويلي که نه؟ که موږ دلته
رښتيا ورته ووايو، چې هو بدې ردې يې دريسې ويلي؛ نو د دوو
کسانو ترمنځ فتنه رامنځ ته کېږي؛ نو دلته به رښتيا نه وایو.

په يوه حديث کې راغلي دي: ((که له کوچني سره مو کومه ژمنه کړې
وي؛ نو پوره يې کړئ، چې دروغجن نشئ.))

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

دروغ اور بدل هم گناه ده، قرآن كريم وايي: ((مؤمنانو! كه كوم فاسق
سړي يو ستر خبر دروړ؛ نو (په اړه يې) خپړنه وكړئ، هسې نه په
ناپوهۍ كې كومې ډلې ته زيان ورسوئ او (بيا) پر خپلو كړنو
پنښمانه شئ.))^(۱)

۱. حجرات/ ۲ آيت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

دوه ويستمه زده کړه: اسلامي اخلاق (ژبه)

ژبه کوچنۍ؛ خو کارونه ستر کوي.

چې چا خبرې نه وي کړې؛ نو نیمگړتیا او هنر یې پټ وي.

مولا علي کرم الله وجهه وايي: ((د انسان مقام يې تر ژبې لاندې پټ دی.))^(۱)

الله په قرآن کې وايي: ((وَلَسَاءً وَشَقَّتَيْنِ= او يوه ژبه او دوي شونډې؟!))^(۲)

د نېکيو سرچينې

دلته د ژبې په باب د الله ځينو احکامو ته اشاره کوو:

1- په ژبه د الله تعالی عبادت وکړئ، یاد یې کړئ او مننه یې

وکړئ

2- په ژبه کتاب الله ولولئ.

3- په ژبه خلک نېکيو ته راوبلئ.

4- په ژبه خلک له بديو منع کړئ.

5- په ژبه د ظالم خلاف غږ پورته کړئ او له مظلومه ملاتړ

وکړئ.

۱. نهج البلاغه/۳۹۲ حکمت.

۲. بلد/۹ آیت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

- 6- په ژبه پر خلکو سلام وياست او زړونه نږدې كړئ.
- 7- په ژبه خلك بناد كړئ.
- 8- په ژبه ورزد كړه و كړئ.
- 9- په ژبه اذان وايو.
- 1 0 - بايد له خلکو سره نښې خبرې و كړو.
- 1 1 - مور و پلار ته ترخه خبره ونه كړو.
- 1 2 - د خلکو خوالي بربنډې نه كړو.
- 1 3 - ترشوني بريدۀ قسم ونه خورو.
- 1 4 - داسې څه ونه وايو، چې نور پرې خپه كړو.
- 1 5 - په خبرو كې انصاف ولرو.
- 1 6 - دهغه كار ژمنه له چا سره ونكړو، چې له وسې مو

پوره نه وي.

د ژبې ځنې بڼه آثار:

د گناهونو سرچينه:

دلته د ژبې ځينو گناهونو ته اشاره كوو:

- ۱- په ژبه بل ته پېغور ور كولاى شو او له ځانه يې خپه كولاى شو. (وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ = افسوس دې وي پر هر بد ژبي عيب لټوونكي (پېغور وركوونكي) !)
- ۲- په ژبه په بل پسې خبرې او سپكې سپورې ويلاى شو.

۱. همزه/ لومړى آيت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

- ۳- په ژبه ظالم هڅولای شو.
- ۴- په ژبه يو کس کړلارولای شو.
- ۵- په ژبه بل سپکولای شو.
- ۶- په ژبه د دښمن په گټه گړېدای شو.
- ۷- په ژبه چټتيا ويلي شو او د نااهلو ستاينه کولای شو.
- ۸- په ژبه د بل خواله بريندولای شو.

هو! ژبه د کونجې په څېر ده، يو لوري ته په حرکت ورکولو، ور پرانځي او بل لوري ته په چورلولو، ورتړلی شي. هغه ژبه، چې هومره عبادتونه پرې کولای شو، ډېری گناهان هم پرې کېږي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

د روښتمه زده کړه: اسلامي اخلاق (سلام اچول)
((سلام)) د الله يوه نامه ده؛ يعنې الله يوه نيمگړتيا هم نه لري. لکه
څنگه چې د ((سبحان الله)) مانا هم داده، چې الله يوه نيمگړتيا هم نه
لري.

د جنت يوه نامه ((دارالسلام)) ده؛ يعنې هغه کور، چې هېڅ ډول درد،
رنځ او کړاو پکې نشته.

الله پر خپلو نېکو بندگانو ((سلام)) کوي. په قرآن کې لولو:

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ = په نړيوالو کې دې پر نوح سلام وي!^۱

(سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ = پر ابراهيم سلام!)^۲

(سَلَامٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَارُونَ = سلام پر موسى او هارون!)^۳

(سَلَامٌ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ = سلام دې وي پر الياسين!)^۴

الله پر حضرت نوح، حضرت ابراهيم، حضرت موسى، حضرت هارون
او ټولو پيغمبرانو سلام کوي.

پيغمبرانو، په تېره حضرت محمد (ص)، پر ټولو، ان پر کوچنيانو
سلام اچاوه. الله خپل استازي ته وايي:

۱. صافات/۷۹

۲. صافات/۱۰۹

۳. صافات/۱۲۰

۴. صافات/۱۳۰

اسانه اسلام پوهنه (د ژنیو لپاره)

((او چې کله هغوی درشې، چې زموږ پر آیتونو ایمان لري؛ نو ورته ووايه: ((سلام پر تاسې! ستاسې پالونکي، رحمت پر ځان فرض کړی، داسې چې، که له تاسې څوک په ناپوهۍ کې یو بد کار وکړي، روسته توبه ترې وباسي او ځان سم کړي)؛ نو الله پرې لورېږي؛ ځکه هغه لورین بښونکی دی.))^(۱)

په قیامت کې پرښتې پر جنتیانو ((سلام)) وایي.

اسلام د دوو مسلمانانو د لیدو پر مهال ((سلام)) مطرح کړی دی.

((سلام)) خورا کوچنۍ کلمه ده؛ خو ډېرې ماناوې لري.

((سلام)) د برکت او خطرو د لرېوالي په مانا دی.

((سلام)) د لېوالتیا او بنادۍ نښه ده.

((سلام)) نورو ته خورا ارزانه او ارزښتمنه ډالۍ ده.

((سلام)) د نورو درناوی دی.

((سلام)) زړه آرامونکی دی.

۱. انعام/۵۴= وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِن بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

((سلام)) د مينې د ډېرېدو لامل او پر يوه مسلمان د بل مسلمان لومړنی حق دی.

((سلام)) روغتيا ته رابلنه او له خطرو ځان ژغورنه ده.

((سلام)) ددې څرگندوی دی، چې انسان کبرجن او کنجوس نه دی.

((سلام)) کول هم خلک بنادوي او هم گناهونه بښي او هم ثوابونه زياتوي.

((سلام)) اچول د الهي حکم پلي کول دي.

((سلام)) اچول د الله تعالی ذکر دی.

((سلام)) اچول د امنيت کونجي او د نورو لاسنيوي ته ور پرانستل دي.

پر ((سلام)) اچولو خلکو ته وايو: ((راباندې گران بې، په زړه کې مې درته کينه نشته.))

((سلام)) اچول يو ډول الهي ادب دی، چې الله ټولو پېغمبرانو ته ورزده کړی دی.

موږ په لمانځه کې هم پر حضرت محمد (ص) سلام وايو:

((السلام عليك ايها النبي ورحمة الله وبركاته)). همداراز په هر وخت او ځای کې چې څومره د الله بڼه او صالح بندگان دي، سلام پرې وايو: ((السلام علينا و على عباد الله الصالحين))

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

څوک چې مخکې سلام کوي، هماغه پر الله گران دی او څوک چې سلام نه کوي، کنجوس دی.

د ((سلام)) اچوونکي ثواب تر جواب ورکونکي اويا گرايه ډېر دی.

د خلکو ترمنځ چې ((سلام)) اچول لږ شي؛ نو د بنمنۍ او کينې پکې ډېرې شي.

په يوه حديث کې راغلي دي: ((د هغه چا د خبرې ځواب مه ورکوي، چې بې له ((سلام)) کولو خبرې پيلوي او ان هغه وگړي بيخي خپلو مېلمستياوو ته مه راغواړئ، چې د ((سلام)) په ځوابولو کې کنجوسي کوي.))

غوره ده کوچنيان خپلو مشرانو ته ((سلام)) وکړي، هغوی چې روان دي پر ناستو ((سلام)) وکړي، لږ خلک پر ډېرو خلکو ((سلام)) وکړي او شتمن پر بېوزليو سلام وکړي.

هڅه وکړئ، چې په ((سلام)) کولو کې د خلکو ترمنځ توپير و نه کړئ، پر لور غږ سلام وکړئ او د خلکو د سلام ځواب په بڼه توگه ورکړئ، په ټولنه کې ((سلام)) کول دود کړو.

په يوه حديث کې راغلي دي: د سلام دودول، د الله د بښنې، د ځان روغ پاتېدو او تر نورو د غوراوي لامل گرځي.

سلام کول مستحب؛ خو ځواب يې فرض دی.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

اسلام سپارښتنه کوي، نورو ته سلام واستوي. رسول الله (ص) خپل يوه ملگري ته وويل: ته د اوږد عمر څښتن يې او زما سلام امام باقر ته ورسوه، چې زه يې نه گورم.

اسلام وايي: ناوړچاريو، چټي ويونکيو او کفارو ته سلام مه کوي.

هيله ده تر خبرو او هرې ناستې مخکې سلام وکړو، د بېلگې په توگه: چې کله په تېليفون خبرې کوو، د (Hello) پر ځای ((سلام عليكم)) ووايو. چې کله ټولگي يا بل ځای ته ورننوځو، سلام وکړو. تر ځان کوچنيو او هغوی چې زموږ تر لاس لاندې دي او ان هغوی چې نه پېژنو، سلام پرې وکړو؛ لکه د جمعې د لمونځ امام، چې د خطبو په پيل کې پر ټولو سلام کوي.

په قرآن کې ډېر آيتونه د سلام اچولو په باب راغلي دي. که چا راباندې سلام واچاوه؛ نو موږ يې بايد په خورا غوره توگه ځواب ورکړو.

هو! په يوه کلمه کې هم د اړيکو لپاره دومره نور او برکت نشته، سلام اچول بايد زموږ يو روږد شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

خلرويشتمه زده كړه: اسلامي اخلاق (حجاب)

لكه څنگه چې بوتان پنبې ساتي او جامې بدن ساتي. بدن يوازې له سرو او تودوخې نه ساتل كېږي، څومره چې بدن په مناسبه توگه وپوښل شي، روغتيا به ډېره او څومره چې د لغړېدو پر لوري ځو، ډېرې فتنې او فساد به مو مل وي. پوښل د سړي او ښځې لپاره واجب او د پېغلو لپاره خو بيخي اړين دى.

كوم خيزونه چې گرانبيه او ارزښتمن وي؛ نو انسان يې بې پوښښه هر چاته نه ورنښيي. پر گرانبيه ماشينونو او گرانبيه توكيو يو ډول پوښ وي.

كه لغړتوب دود شو؛ نو هر څوك به غواړي، چې خپلې ښكلاوې ښې او ډېرې وښيي او څومره چې ښكلاوو ته پام وړ ډېر شي؛ نو انسان له خپلو سترو موخو غافلېږي.

تاسې كه ښوونځي ته د تگ پر مهال د خيزونو پر ليدو بوخت شئ؛ نو يا به له ټولگي پاتې شئ او يا به مو په ټولگي كې فكر له هغو ښكليو خيزونو سره وي، چې پر لار مو وړليدلي دي.

ليدل اسان چار دى؛ خو اغېز يې د انسان پر اروا پاتېږي.

ښو موخو ته د وررسېدو لپاره اسلام سپارښتنه كړې، چې خپرو ورو چارو ته پام ونه كړو.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

يو خو بېلگه ته پام وکړئ:

1- اسلام وايي: ((له خوړو خوند اخستو ته مو پام خپلو خوړو ته کړئ)) هغوی چې د خوړو پر مهال ټلويزون او هاخوا او د پخوا گوري؛ نو له خپلو خوړوو بشپړ خوند نه اخلي.

2- د انځور، مجسمې، پرانستي وړ او د انسانانو په مخ کې لمونځ مه کوئ؛ ځکه دوی ته کتل مو له خپلې آريزې موخي، چې له الله سره خبرې او اړيکه دي، لرې کوي.

3- په زده کړې، مطالعې او ازمېينه کې چې څومره خپل شاوخوا ته گورو؛ نو بريا به لږه وي.

دا چې هر څوک خپلې موخي ته ورسې او فکر يې وانه لوخي؛ نو اسلام ټولو ته حکم کوي، چې له خپلو بنکلاوو دې بهر گټنه نه کوي او کوخي او واټونه دې داسې وي، چې هر څوک په جدي توگه په خپل کار پسې وي، چې خپلې موخي ته ورسې.

څومره چې پلوشې ډېرې وي او څومره چې شاوخوا ته گورو؛ نو له خپله هوډه مو يو څه راکم کړي دي؛ لکه د اوبو لښتې، چې شاوخوا ته ترې اوبه ولاړې شي؛ نو پټي ته يې لږې اوبه رسې.

هر کال په ميليونونو د موټرو انۍ پېښې د موټر چلوونکيو د فکر الوتو له لامله رامنځ ته کېږي. که تاسې يوازې پخپلو جامو او کار کې کار

۱. عبس/۲۴ آيت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

ولرئ؛ نو غم به مونه وي؛ خو که له کوره راوتئ او هر موټر او جامو ته مو پام شو، يا مو له نورو سره حسادت وکړ؛ نو يا کړېږئ او يا به خپل مور وپلار ته بدوين شئ او به مو الله ته لېوالتيا لږه شي.

دا په ټولنه کې له نامناسب پوښښ سره د ګرځېدو او سترګو څرولو د تاوانونو يوه څنډه ده.

قرآن وايي: ((پېغمبره! خپلو مېرمنو، خپلو لونیو او د مؤمنانو ښځو ته ووايه:)) (پر ځانونو دې د خپلو ټکريو پلوه راتا وکړي، دا غوره چار دی، چې دوی وپېژندل شي او ونه ځورل شي). (او که تر اوسه خطا او لنډون ترې شوی وي؛ نو توبه دې وکارې) او الله لورين ښونکی دی.)^(۱)

هغه الله چې پنځولي يې يو او سترګې يې راکړي او زموږ خوند اخستو ته يې ان اسمانونه په ستوريو پسوللي، که موږ ته يې وويل، چې ځان وپوښئ او هر څه ته مه ګورئ؛ نو زموږ د خیر خبره يې کړې ده.

که الله هضمي سستيم راکړی او ډول ډول خوندورې مېوې يې راته وپنځولي؛ خو که راته يې وويل، چې د ځنځير غوښه مه خورئ او شراب مه څښئ؛ نو زموږ په خیر يې خبره کړې ده.

۱. احزاب/۵۹ آیت.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

لکه څنگه مور و پلار په خپلو ټولو هڅو، ټول هغه امکانات چې په وس کې يې وي، مور ته راچمتو کړي؛ نو که سپارښتنه وکړي، چې په يوه ځانگړي څيز او چار پسې ولاړ نشو؛ نو زموږ په خیر يې خبره کړې ده.

په نړۍ کې چې هر هېواد له حجاب، پوښښ، عفت او پاکلمنۍ لرې شي؛ هومره پکې د جرمونو کچه هم لوړېږي. بې بندوباره هلکان او نجونې د لوچکو وگړيو بسکار کېږي او ناوړه گټنه ترې کېږي.

زموږ هلکان او نجونې بايد پوه شي، چې ښوونځی او روغ چاپېريال هغه ځای دی، چې انسان پکې خپله آريزه موخه ورکه نه کړي او د انسان استعدادونه او وړتياوې پکې خپرې وړې نشي.

اسلام ځينې وگړي ((محرم)) او ځينې وگړي ((نامحرم)) گڼلي دي؛ نو که وغواړو، چې د الله ښه بندگان ووسو؛ نو هغسې چې هغه وييلی، بايد هغسې جامې واغوندو او هر ځای چې يې راته ويلى، پټ او و يې پوښو. هلکان هم بايد داسې جامه و نه کړي، چې لوچک وگړي ورته په بده سترگه وگوري.

قران کریم وايي: ((او چې له دوی (= د پېغمبر له مېرمنو) کوم څيز غواړئ؛ نو د پردې تر شا يې وغواړئ، چې دا کار ستاسې او د دوی د زړونو د سپېڅلتيا لپاره غوره دی.))^(۱)

۱. احزاب/۵۳.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

د هلک او نجلۍ او سړي او ښځې بې حجابو او بې حریمه اړیکه او
يو ځای کېدل د دواړو د زړه او اروا پاکي ټکنۍ کوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

پينځويشتمه زده کړه: اسلامي اخلاق (خو روغتيايي سپارښتنې)

((وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ. وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ^۱ = او پالونکی دی سترگنه، او جامې
دې پاکې کړه،))

مهمه خو داده، چې الله د تکبير د حکم ترڅنگ (وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ = او
پالونکی دی سترگنه) وايي: (وَتِيَابِكَ فَطَهِّرْ = او جامې دې پاکې
کړه)؛ يعنې پاکوالي يې د تکبير او عبادت ترڅنگ راوړې دی.
اسلام هم د بدن د پاکوالي او هم د جامو د پاکوالي سپارښتنه کړې
ده.

په اوداسه کې مخ و لاسونو وينځل او په غسل کې د ټول بدن وينځل
ځکه دي چې خلک تل پاک و سوتره وي.

که يو څوک په سر او بو اودس وکړي او بيا مخ وچ نه کړي؛ نو ثواب
يې ډېر دی، ځکه کېدای شي څومره چې څوک په يخو او بو اودس
کوي، هومره يې تازه والی ډېر وي د نوکانو پر پرې کولو او مسواک

۱. مدثر/۳-۴ آيتونه.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

وهلو خورا سپارښتنه شوې ده، رسول الله (ص) وايي: ((که پر خلکو
سخته نه وه؛ نو مسواک وهل به مې واجب کړي ول))
له آنحضرت (ص) سره به تل مسواک و.

په يوه حديث کې راغلي دي: ((الله چټليو خلکو ته غوسه کېږي.))
الله پاکوالی او ښکلا خونبوي او سپارښتنه يې کړې، چې تر وسې
بايد پاک ووسئ. پاکوالی له رنځونو مخنيوی هم دی.
پاکوالی او له رنځونو مخنيوی د ټولو دنده ده.

پاکوالی او له رنځونو مخنيوی، تر درملنې اسان او کم بيه دی.
پاکې جامې د انسان پر اروا او زړه اغېز کوي او غم او خپگان له منځه
وړي.

سپارښتنه شوې چې هغه مهال حمام ته ولاړ شئ، چې نه وړې وسئ او
نه مونس ډک وي او له حمامه چې راوځئ؛ نو سرمو وپوښئ، ان که
دوبی هم وي.

په هره اونۍ کې د جمعې د ورځې غسل کوي؛ يعنې لومړی سر او
ورمېړ او د بدن ښی اړخ او ورپسې بې کينې اړخ ووينځئ.
هر څوک بايد د ځان لپاره ځانگړی مسواک، ځانپاک او ږومنځه
ولري او نور دې ترې گټنه نه کوي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اسلام په سخته منع کړي يو، چې متيازې به په ځان کې نه ساتي او خورا سپارښتنه يې کړې چې ډېر روانو او بو او شنو بوټو ته گوري.

تر هغه خواړه مه خوري، خو سم وړي شوي نه ياست او مخکې تر هغه چې بشپړ ماړه شي، له خوړه لاس پر سر شي.

مېوې تر خوړو مخکې ووينئ.

اسلام وايي: وره مړی اخلئ او ډېره يې جوئ او هغه مهال مو په عمر کې نه شمېرلېږي، چې پر خوړو بوخت ياست؛ يعنې په خوړو کې بېره مه کوئ.

معدده ډېرې رنځونو کور دی. له ډېر خوړي ځان وساتي؛ ځکه نس د انسان د بنمن دی، د کمخوره انسان بدن روغ وي.

ژباړن: شاعر وايي: هغه چې بسيار خوړ شي، بسيار خوار شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

شپږويشتمه زده کړه: اسلامي اخلاق (روغتيايي احکام)

اسلام پاکوالي او روغتيا ته خورا ارزښت ورکوي.

رسول الله (ص) خپلې جامې په يوه ديگ کې اچولې او بيا يې خوتولې، چې د پاکوالي لوړه درجه يې ساتلې وي.

د حضرت محمد (ص) شعار دا و: ((پاکوالی د اسلام ستن ده.))

بل شعار يې دا و: ((پاکوالی د ايمان برخه ده.))

دا چې په اسلام کې د تورو جامو اخستو سپارښتنه نه کېږي، شونې ده دليل يې دا وي، چې ناپاکي او خيري پر تورو جامو نه ښکاره کېږي او انسان يې وينځلو ته نه اړايستل کېږي.

د حضرت محمد (ص) د ژوند په باب راغلي، چې د پاکوالي، روغتيا او له رنځه د مخنيوي په برخه کې خورا هڅاند و او نور ته يې هم ددې چار سپارښتنه کوله.

اسلام سپارښتنه کوي:

۱. بحار الانوار، ۵۹، ۲۹۱ مخ.

اسانہ اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

- 1- په هغو اوبو ځان مه وينځئ، چې يو ځل پرې مخکې چا ځان وينځلی وي.
- 2- د خلکو ان د دښمنانو د څښاک اوبه مه چټلوئ.
- 3- تر خوړو روسته لوبني ژر ووينځئ او تر وينځلو روسته يې چپه کېږدئ.
- 4- خواړه دومره گرم مه خورئ، چې خوله مو وسوځوي.
- 5- تر غوړو خوړو روسته يڅې اوبه مه څښئ.
- 6- تر خوړو مخکې مو لاسونه ووينځئ، وينځلي لاسونه مه وچوئ؛ ځکه کېدای شي په هغه ټوکر چې لاسونه وچوئ، ککړتيا ولري.
- 7- د څارويو پاتې شوني خواړه مه خورئ.
- 8- غاښونه مو په يوه پاک څيز خلال کړئ.
- 9- ماښام او هغه مهال چې رڼا لږه وي، مطالعه مه کوئ.
- 1 0 - په بېره خواړه مه خورئ او مړۍ مو کوچنۍ اخلئ.
- 1 1 - کجورې، زيتون، انځر، انار، سبزيانې، حبوبات، غوښه او شات وخورئ؛ خو چې اسراف پکې ونه کړئ.
- 1 2 - خواړه بايد په ناسته او داسې وخت کې وخورل شي، چې حرکت ونه لري.
- 1 3 - خواړه چې خورئ؛ نو ورگوى، چې اشتها مو ورته زياته شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

1 4 - خوړو ته تر خوړو مخکې په ځير وگورئ، چې کوم
مضر څه پکې نه وي.

1 5 - دسترخوان ته چې ناست ياست؛ نو خپلو خوړو ته
گورئ، د بل ته نه.

1 6 - خوړو ته مو ځير شئ او په چمتو کولو کې يې د الله
له ځواکه مه غافلېږئ، چې الله يې چمتو کولو ته څنگه له
ټولې هستۍ کار اخستى او څنگه يې جوړ کړي دي؟ له
خاورې او بې رنگه اوبو يې بېلابېلې مېوې له بېلابېل
خوندونو سره پنځولي دي. څنگه يې خواره د انسان له معدې
او هضمي سسټم - غونډال سره همغږي کړي دي. د بېلگې
په توگه: په غنمو يا مڼه کې بايد څومره گلوکوز، څومره اوبه
او څومره کانيز توکي وي.

خوړو ته ځير شئ، چې تر هضم او جذب روسته څنگه پر غوښه،
هډوکو، غاښونو، وېښتانو، وينه، پر ترخو اوبنکو او خوړو
توکايو بدلېږي.

خوړو ته ځير شئ، چې څومره انسانان يې په چمتو کولو کې زيار
گالي او مور بايد د دوى زحمتونه تويي نه کړو.

خوړو ته ځير شئ، هغه ځواک (انرژي) چې يې تر خوړو روسته
لاس ته راوړو، په سمه ځاى او لار کې ولگوو.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

خوړو ته مو خیر شئ او سوچ وکړئ، چې آیا دا خواړه نور خلک هم لري که نه یا په میلیونو انسانان وړي او له دې خوړو بې برخې دي؟

خوړو ته خیر شئ او په چمتو کولو کې یې له لمر، وربنت، او بو، خاورې، باد او نورو لاملونو مه غافلېږئ.

اسلام تر خوړو مخکې، خوړو پرمهال او تر خوړو روسته ته روغتيايي احکام لري

تر خوړو روسته ځینې احکام یې:

۱- تشې او ډکې متيازې په ځان کې مه ساتئ او ژر او دسماتي ته ځئ.

۲- په ولاړه تشې متيازې مه کوئ؛ ځکه بدن او جامې نجسوي او هم په ولاړه په بشپړه توګه متيازې نه تشېږي او د متيازو په پيپ کې یو څه متيازې پاتېږي.

۳- مخ په قبله، شا په قبله، د خلکو په مخ کې، مخ په لمر، باد او سپوږمۍ متيازې مه کوئ.

۴- د اوبو په نېرونو، ویالو، ډنډونو، د ونو بیخ، په کوڅو، لارو او واټونو کې متيازې مه کوئ.

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

۵- ترمتيازو کولو روسته بايد استنجا وکړو او ځان په اوبو پاک
ووينځو.

۶- تشناب مو د کور په لري برخه کې جوړ کړئ.

۷- ترويدېدو مخکې هر ويره تشناب ته ولاړ شئ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اووه ويستمه زده كړه: اسلامي اخلاق (ادب)

كه انسان پانگه، پوهه، بسكلا او عقل ولري؛ خو ادب ونه لري؛ نو دا هر څه له لاسه ورکوي او خلک به ترې خپه او الله به ورته غوسه وي. هو! ((د عالم او عاقل ارزښت په ادب کې دی. ١))

هغه چې ادب لري، سپکې سپورې نه وايي، کنځل نه کوي، غيبت نه کوي، ورانه خوله نه خوځوي او تور نه لگوي.

مولا علي کرم الله وجهه وايي:

((هغه چې ادب لري، تر هغه غوره دی، چې مشهوره کورنۍ لري؛ خو ادب نه لري. ٢))

امام صادق وايي:

((که مور وپلار خپل اولاد په ادب وروزي، تر هغه غوره دی، چې اولاد يې بې ادبه وي او بې ادبه اولاد ته پانگه او مال زېرمه کړي. ٣))
او بيا يې وويل: ((انسان ادب ته تر مال او شتمنۍ ډېره اړتيا لري. ٤))

١. غرر الحکم، ٤٨ مخ.

٢. غرر الحکم، ٢٤٨ مخ.

٣. اصول کافي / اتم ټوک، ١٥٠ مخ.

٤. غرر الحکم، ٢٤٧ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

امام باقر خپل زوی ته سپارښتنه کوي:

((له بې ادبو وگړيو سره ملگرتيا به دې خراب کړي.)) او ((هغه چې د خولې برغولې نه لري او هرڅه وايي؛ نو ژر به پښېمانه شي. ^(۱)))

بايد له خلکو سره مو وينا او کړنې داسې وي؛ لکه څنگه چې خوښېږو، چې د خلکو وينا او کړنې هماغسې له موږ سره هم وي.

رسول الله (ص) وايي:

((په غوسه کې څوک مه ادبوي ^(۲))).

ځکه شونې ده په داسې وخت کې ادبول له وهلو، ډبولو او سپکاوي سره مل وي، چې پايله به يې اپوټه وي.

له باادبه وگړيو سره ملگرتيا به دې باادبه کړي. د علم زده کړه هم پر ادب اغېزمنه ده. د نورو درناوی د دوی د ادبولو لامل گرځي.

د ادب لومړی ځای دادی، چې د الله ادب ولرو، د الله نامه په ستريا واخلو، بې اودسه د الله او رسول الله پر نامه او قرآن شريف لاس کېنږدو او که په ستونزه کې راگېر شوو؛ نو لامل يې الله و نه گڼو. د بېلگې په توگه: که خوبوړي وو، يا مو موټر خراب و او يا مو ترافيکي

^۱.تحف العقول/۳۷۲ مخ

^۲.اصول کافي، اووم ټوک، ۲۲۰ مخ

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

قوانين پلي نه كړل او پېښه مو وكره؛ نو و نه وايو، چې الله راپېښه كړه.

قرآن كريم په خو ځايونو كې وايي:

((خداى پرې تېرى كړى نه دى؛ بلكې دوى پر ځانونو تېرى كوي.))

قرآن كريم په فجر سورت^۱ كې وايي:

[خو انسان ته يې چې پالونكى د ازمېښت لپاره عزت او نعمت

وركړي، (مغرورېږي) وايي: ((پالونكي مې عزتمن كړم)؛ ځكه ځاى

يې راكې شته)) او چې د ازمېښت لپاره روزي پرې ورتنگه كړي؛

نو (نهيلىږي او) وايي: ((پالونكي مې سپك كړم!!)) هېڅكله داسې

نه ده! (كړه وړه مو سم نه دي)؛ بلكې پلارمې نه پالى، او يو بل

بېوزليو ته د خوړو په وركولو نه هڅوى، او (له مشروعو او

۱. آل عمران/۱۱۷ (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ)

۲. فجر/۱۵-۲۰ آيتونه ((فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِي وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ. كَلَّا بَلْ لَأَشْكُرُمُونَ الَّتِي نِمَّ وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا. وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا))

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

نامشروعو لارو) ميراث راټولوي او خورئ يې، او له شتمني سره

ډېره مينه لري (او له لامله يې ډېر گناهونه كوي).]

د الله په اړه ادب دادی، چې د لمانځه پر مهال مو جامې پاکې او
بنکلي وي، بدن مو هوسا وي نه ستړی، مسواک مو وهلی وي، د الله
د بندگانو او جوماتونو درناوی وکړو، چې د الله کورونه دي.

د بوداگانو په تړاو ادب

امام حسن او امام حسين په ماشومتوت کې يو بوډا وکوت، چې
اودس کوي؛ خو سم يې نه کاوه، غوښتل يې پوه يې کړي؛ خو په
تشويش کې شول، چې که ورته ووايي، چې سم اودس نه کوي؛ نو
خېجله به شي؛ نو د ادب په پار يې، بوډا ته يې وويل: موږ دوه
کوچنيان به اودس وکړو؛ نو ته مو وڅاره، چې د چا اودس سم دی؟
دې دوو کوچنيانو د بوډا په مخ کې اودس وکړ. بوډا وويل: ستاسې د
دواړو اودس سم دی، زما اودس ناسم دی.

د مورويپلار په اړه ادب

د مورويپلار په اړه ادب دادی، چې خپل غږ مو د دوی تر غږه لوړ نه
کړو، په مينه وروگورو، مننه يې وکړو، خبره يې ومانو، پرلار چې
ځي، مخې ترې نه شو او بې اجازې يې چېرې ولاړ نه شو.

۱. بحار الانوار، ۴۳ مخ، ۳۱۹ مخ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

د نامسلمانانو په اړه ادب

که د کورنۍ له غړيو، گاونډيانو او ټولو خلکو سره په ادب وچلو؛ نو پر ټولو به گران يو. امام صادق يو ملگري درلود، چې خپل مريي ته يې سپکې سپورې خبرې وکړې. امام له ډېر خپگان خپل ځان ته سپېره ورکړه او و يې پوښتل: ولې دې خپل مريي داسې ناروا تورن کړ؟ ملگري يې وويل: هغه مې مريي او مور يې هم مسلمان نه ده. امام وويل: ان نامسلمان او ان مريي هم ناروا تورنولی نشي، ما خو ته با ادبه گڼلې، اوس چې دې داسې بې ادبي وکړه؛ نو له ما لرې شه.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

اته ويستمه زده كړه: د فراغت وختونه

انسان دې خپل شواروز د خوځيزونو لپاره وويشي:

۱-د كار او زده كړې لپاره.

۲-د عبادت او خدمت لپاره.

۳-د خوب او دمې لپاره.

۴-د تفريح لپاره.

ځكه كه تفريح نه وي؛ كار، زده كړې، چوپړ او عبادت ته به مو سمه ډډه نه لگي. په اسلام كې د گټورو ورزشونو- ادمان؛ لكه د اس سپرلي، غشي ويشتنه او لامبو سپارښتنه شوې او دې ډول چارو ته يې سيالۍ هم ايښې وې او پخپله رسول الله (ص) به هم پكې گډون كاوه او گټونكيو ته به يې ډالۍ او انعامونه هم وركول. هغه مهال يې گټونكيو ته د كجورې ونه او بلاربه او ښه وركوله او تاسې ښه خبر ياست چې كجوره هغه مېوه ده، چې تر ډېرې مودې يې ساتلې شي، بې له دې چې ورسته شي او له پانېو او لرگيو يې هم خورا ډېرې گټې كېدای شي.

او ښه چې لنگه شي؛ نو له بچي، ورگو، شيدو او همداراز روسته يې له وړيو هم گټنه كېږي او بار هم وړای شي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژبنيو لپاره)

په اسلامي ورزشونو کې کنځل او کينه نه وي. اسلام د ښځې او سړي دواړو لپاره ورزش اړين گڼي او مور وپلار ته سپارښتنه کوي، چې اولادنو ته مو غشي ويشتل دفاع ته او لامبو ځان ژغورلو ته ورزده کړي.

اسلام د ډېري چارو ثواب، د تگ، حرکت او کوبښن پر بنسټ، چې يو ډول ورزش دی، ايښی دی. د بېلگې په توگه وايي: هر گام چې د خپلوانو ليدو يا د علم زده کړې يا په جومات کې د لمانځه لپاره اخلي، ثواب لري؛ يعنې ثواب او انعام يې د ورزش پر بنسټ، چې گام اخستل دي، ايښی او نه دي يې ويلی، هر ټکی چې زده کوئ او د خپلوانو هره ليدنه چې کوئ، ثواب لري؛ بلکې ويلی يې دي: هر گام چې د دې چارو لپاره پورته کوئ؛ نو څرگنده ده، چې پلي گرځېدل (گام پورته کول) خورا ساده، عمومي، ارزانه او د ټولو په لاسرس کې ورزش دی او د ځينو ثوابونو بنسټ هم پرې ايښوول شوی دی.

نوکان اخستل، د جمعې پر ورځ غسل او پاکوالي، ديني غونډو ته تلل، د دوستانو او خپلوانو ليدو ته تلل، مړی ژوندی کول او د جمعې په لمانځه کې برخه اخستل، د رخصتۍ د ورځې احکام دي. د جمعې ورځ د مسلمانانو يو اختر گڼل کېږي.

د جمعې د ورځې لمونځ يو عبادت دی؛ خو نورې ځانگړنې هم لري:

۱- د ماسپښين د لمانځه پر ځای کېږي.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

۲-د ماسپښين فرض لمونځ څلور رکعته؛ خود جمعي دوه رکعته دي.

۳-د جمعي د لمانځه امام دوه خطبي او ويناوې لري، چې د دواړو ترمنځ يوه شېبه کښي. دا دوه خطبي د دوو فرض رکعتونو پر ځای حسابېږي او امام جمعه بايد خلک تقوا او له گناه ځان ساتلو ته راوبلي او په خپلو ويناوو کې هغه څه خلکو ته ووايي، چې د وخت اړتيا وي.

۴-د خطبو اورېدل لازم دي.

۵-امام جمعه بايد خپلې خطبې په ولاړه ووايي او وسله او يايې ورته خيز په لاس کې وي.

مور بايد په خپلو رخصت ورځو کې خپلې ټولې وگړيزې او ټولنيزې نيمگړتياوې جبيره کړو، هم خپل بدن ته رسېدگي وکړو او هم روح ته. هغې اړينې زده کړې، چې د کار او زده کړې پر مهال مو وخت ورته نه وکړي، په رخصتيو کې يې جبران کړو. له هغو هنرونو او کسبونو مه غافلېږئ، چې سبا ورځ مو له بېوزلۍ ژغوري، په تېره هغه هنرونه او کسبونه، چې پر هنر او کسب سربېره، وټيزه گټه هم ولري. د بېلگې په توگه: گنډل، اوبدل، لاسي صنايع او داسې نور چې تاسې، کورنۍ او هېواد ته وټيزه گټه ولري. په رخصتيو کې هر ورو يوه فن او هنر زده کړئ.

اسانه اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

ورزش هم بايد له اخلاقو، مينې او چوپړ سره مل وي، نه پر نورو
ويارنې او کړولو سره.

اسانہ اسلام پوهنه (د ژنيو لپاره)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**